

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**MUZEJNÍ FENOMÉN A MUZEJNÍ PEDAGOGIKA V PROSTŘEDÍ JIHOČESKÉHO
MUZEA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

Vedoucí práce: Mgr. Anna Dudová
Autor práce: Hana Švejkarová
Studijní obor: Pedagogika volného času
Ročník: III.

2015

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem na své bakalářské práci pracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury, uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s paragrafem 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí, archivovaných Teologickou fakultou), elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz, provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. března 2015,

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Anně Dudové za důležité rady a připomínky, které mne vedly k úspěšnému dokončení této práce. Dále pak vedení Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, které mi umožnilo po celou dobu studia přípravu na zkoušky v rámci studijního volna. Děkuji také svým kolegům a spolupracovníkům za tolik důležitou podporu. Knihovně při Jihočeském muzeu pak za zápůjčku nejstarších dokladů o historii našeho muzea.

Obsah

Úvod	5
1 Muzejní fenomén a obecná historie muzejnictví	8
1.1 Počátky vzniku muzeí	8
1.2 Muzea v Čechách, na Moravě a ve Slezsku	9
1.3 Vzdělávací role českých muzeí	10
1.4 Historie Jihočeského muzea, jeho vznik a počáteční vývoj	12
1.5 Historie vzdělávání v budějovickém muzeu	13
2 Pedagogika volného času	17
3 Muzejní pedagogika a její prostředky	18
3.1 Učení hrou	22
3.2 Zážiteková pedagogika	23
3.3 Muzejní pedagog a jeho oblast práce	23
3.4 Animace, muzejní animace – výchovný styl a prostředek muzejní pedagogiky	24
3.4.1 Historie animace	27
4 Muzejní pedagogika v Jihočeském muzeu	28
4.1 Výstavy	29
4.2 Muzejní noci	30
4.3 Tvořivé dílny	31
4.4 Zájmová činnost	31
4.5 Edukační programy pro školy	32
4.6 Knihovna muzea	33
5 „Příběh Vánoc“ - projekt muzejně-edukační aktivity Jihočeského muzea	35
5.1 Základní představení programu	35
5.2 Příprava programu	35
5.3 Realizace programu	37
5.4 Vyhodnocení programu	38
Závěr	39
Seznam použitých zdrojů	43
Seznam příloh	47
Abstrakt	59
Abstrakt	60

Úvod

„Prostor, v němž umění vstupuje do výchovy, je místem počáteční umělecké zkušenosti a kulturní iniciace nových generací. Je tou nejpřirozenější laboratoří, kde umění vždy znovu vzniká ze zdánlivě nepatrných počátků. A kde k sobě obrací zájem těch, kteří se teprve počinají rozhlížet po nedozírných pláních lidské kultury.“¹

Jan Slavík

Muzea jsou pokladnicí umu našich předků. Dokladem jejich energie, zkušeností a pokrokového myšlení. Jsou správci kulturního dědictví a rovněž udržovatelé živé kultury. A jsou to právě muzea, která mají etickou povinnost zajistit přístup k hodnotám, jež spravují, a zároveň soustavně a neúnavně umetat cestičku pro to, aby kdokoliv mohl na kulturním dědictví participovat, užívat jej pro své obohacení i rozvoj. Jsou pamětí lidstva, a proto klíčovou vzdělávací institucí.

V rámci své vzdělávací role přinášejí skrze kulturní historii hodnotný společenský rámec podílející se na duchovní kultivaci člověka. Tato kultivace přitom spočívá v kontinuitě lidských životů, myšlenek, odvahy a poučení. Napočítali bychom celou řadu různých strategií, které našim předkům sloužily pro předávání kulturních hodnot, mezi nimiž se výrazně uplatňovalo, a uplatňuje dodnes, shromažďování i uchovávání symbolických hmotných objektů dokumentujících naladění společnosti, její chod i širší kontext, v rámci kterého se vyvíjela. Shromažďování a uchovávání symbolických prvků, včetně jejich zpřístupňování, je přitom takovým typem lidského chování, o kterém obor muzeologie hovoří jako o muzejním fenoménu. Muzea jsou de facto jeho institucionalizovaným projevem a jsou dokladem rozvinuté společnosti, která si uvědomuje kulturní a sociální paměť, shromážděnou prostřednictvím sbírkových předmětů s vypovídající hodnotou², důležitých historických událostí a tradic daného regionu či širší oblasti, které pečlivě střeží.

Vztah společnosti a muzeí je ale ambivalentní. Základní lidská touha ochraňovat historické kontinuity je nezpochybnitelná, na druhé straně jsou muzea, v rychlé době dnešního světa, nahlížena jako cosi zkosnatělého či zastaralého. O to větší důraz je třeba klást na edukační orientaci muzea. Aby návštěvník získal ke kulturnímu dědictví vztah, musí mu přinejmenším minimálně porozumět, teprve poté je od něj možné vyžadovat hlubší identifikaci s odkazem předků a patřičnou hrdost a zájem. Edukační potenciál muzeí je přitom výrazný a společenský dopad nevyčísitelný. Stalo se již téměř standardem, že převážná většina muzeí disponuje

---

¹ SLAVÍK, J. *Umění zážitku, zážitek umění*. Praha: Univerzita Karlova. 2001, s. 9.

² Srov. ŠOBÁŇOVÁ, P. *Kulturně antropologické aspekty muzejního fenoménu*. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/kulturne-antropologicke-aspekty-muzejního-fenomenu>. ISSN 1801–8807.

vlastním edukačním či lektorským oddělením, jehož náplní je výchovně-vzdělávací činnost. Mezi velmi efektivní a hojně využívané formy muzejní edukace přitom patří takzvané animační programy, charakteristické svojí osobitou strukturou odvíjející se od aktuálních potřeb a věku návštěvníků. Prostřednictvím zážitku je dosahováno prohlubování poznání a získávání nových zkušeností při kontaktu s hmotnými prvky kultury. Muzejní pedagog je při nich vystaven náročnému úkolu, který prověří jeho odborné znalosti a lidské dovednosti.

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích (dále jen JčM) si uvědomuje, podobně jako mnohé další kulturní instituce, potřebu změny v přístupu k návštěvníkovi, potřebu navyšování kulturní kompetence společnosti. V roce 2013 vzniklo v JčM samostatné edukační oddělení, které má v provozu muzea nezastupitelné místo. Lidský faktor je přitom v rámci muzejní edukace naprosto klíčovým, neboť právě „na lidech“ závisí nejen četnost, ale i podoba animačních programů. Každá instituce, JčM nevyjímaje, pracuje s vlastním přístupem k edukaci, neboť neexistuje jednotná edukační strategie týkající se pokynů „co a jak“ zařazovat do programové nabídky. Neoddiskutovatelným je přitom fakt, že má edukační muzejní práce hluboký smysl, neboť pomáhá budovat trvalý zájem o umění a kulturu. Zejména u dětí předškolního věku, kde animační programy fungují na principu tvoření či objevování, tedy přirozené součásti dětského vývoje, jsou výsledky závratné. Jedná se o návratnou duševní investici, jejíž efekt se plně rozvine a ukáže až v průběhu dalších let. Ačkoliv jsou totiž muzea nositelem kulturních významů s nezaměnitelným *geniem loci*, jsou vystavena silnému konkurenčnímu tlaku konzumních stánků kultury. Budování nové generace návštěvníků je tedy klíčové.

Tato bakalářská práce si klade za cíl analyzovat fungování muzejní pedagogiky jako zhodnocování volného času i neformální edukace v oblasti zprostředkování hmotných dokladů o člověku a jeho prostředí v rámci Jihočeského muzea. Předpokladem je zmapování prostředků muzejní pedagogiky, zmapování uplatnění edukačních programů ve stávající programové nabídce muzea a v neposlední řadě ověření, zda muzejní pedagogika Jihočeského muzea a její prostředky naplňují definici, která je součástí Profesního etického kodexu muzeí, Mezinárodní rady muzeí České republiky ICOM při UNESCO: *„Muzeum je stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělávání, výchovy a potěšení.“*³

V úvodní kapitole představím muzejní fenomén a nastíním obecnou historii muzejnictví.

Ve druhé kapitole představím pedagogiku volného času, neboť muzejní pedagogika, jako hlavní záměr této bakalářské práce, nachází v pedagogice volného času, oboru mého

---

³ JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010, s. 70.

studia, koncepci výchovně-vzdělávacího působení, které je, v případě muzea, plné smyslových vjemů, jež umocňují osobní prožitek a identifikaci s kulturní historií. Třetí kapitola pojedná o muzejní pedagogice, jakožto formě pedagogiky volného času, a jejích prostředcích, jako je učení hrou, zážitková pedagogika či animace, představující nejen různorodé metody práce, ale i úzkou provázanost a součinnost ve výchovném působení, v rámci zhodnocování volného času. Tyto prostředky vzájemně spolupracují na všestranném rozvoji osobnosti člověka včetně jeho začlenění a uplatnění ve společnosti.

Čtvrtá kapitola zhodnotí - nastíní pedagogické aktivity v Jihočeském muzeu ve vztahu k výchovnému zhodnocování volného času a zhodnocení muzejně pedagogických aktivit jako cesty ke zprostředkování dokladů o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělávání, výchovy a potěšení podle definice ICOM⁴.

V poslední, páté kapitole představím projekt s názvem „Příběh Vánoc 2014“ jako vzor muzejně-edukační aktivity Jihočeského muzea.

Téma této bakalářské práce jsem si vybrala, protože pracuji v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích v oddělení programů a propagace a má práce úzce souvisí s muzejní pedagogikou. Podílím se na tvorbě doprovodných a edukačních programů, které mají za úkol probouzet zájem a aktivitu, navozovat proces učení a vytvářet prostor pro osobnostní rozvoj. Díky této práci se mi dostalo příležitosti nahlédnout do historie Jihočeského muzea a objevit prvky výchovně-vzdělávacího působení v jeho činnosti.

Muzejní pedagogiku vnímám jako významnou strategii pedagogiky volného času a jednu z cest vedoucí k návratu muzejního fenoménu do popředí zájmu široké veřejnosti.

---

⁴ Srov. ICOM, MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ ČESKÁ REPUBLIKA. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://network.icom.museum/icom-czech/>. Hlavním úkolem je podpora práce muzeí a galerií v České republice, zvyšování kvality českého muzejnictví, začlenění výsledků aktivit domácích institucí do globální muzejní komunity a zprostředkovávání zahraničních poznatků na našem území.

1 Muzejní fenomén a obecná historie muzejnictví

Hledáme-li historický počátek fenoménu muzejnictví, musíme se vrátit v čase do doby počátků vývoje člověka a naší společnosti (lidstva). Právě zde najdeme odvěkou touhu člověka po shromažďování věcí. Nejprve se zřejmě jednalo o zvláštní předměty, které hrály v jeho životě nějaký význam a díky nimž uspokojoval svou potřebu vlastnit. Později s rozvojem kultur je možné první zmínky o shromažďování cenných předmětů najít ve 3. tisíciletí před naším letopočtem u civilizovaných kultur Dálného a Předního východu. Již tříděné muzejnictví pak hojně nacházíme ve starověké Antice. Největší podíl na rozvoji sběru artefaktů v Evropě však mělo období renesance a baroka. Evropští panovníci vlastnili vzácné umělecké předměty nezměrných hodnot, které pro ně představovaly okázalou reprezentaci i politickou moc. Významně do oboru muzejnictví přispělo i křesťanství, které shromažďovalo klášterní sbírky religiózní povahy ať už ve formě relikvií nebo přírodovědných a uměleckých předmětů.⁵ Díky katalogizaci a publikování se tyto předměty stávaly součástí historických dokladů o životě společnosti a jejím životním prostředí.

Rozvojem přírodních věd pak vznikají tematické sbírky různého zaměření. Podíleli se na nich sběratelé, kteří je shromažďovali ať už na základě své sběratelské vášně, tak i pro pocit vysoké společenské významnosti. Tito sběratelé tak vytvářeli první dokladové soubory s informační hodnotou. Největších rozsah muzejní kultury je úzce propojen s počátkem 19. století, kdy začala vznikat muzea, národní knihy a archivy jako podpora rodících se národních identit a vlasteneckých idejí. K rozšiřování muzejních sbírek přispívaly zvláště dary bohatých šlechticů a měšťanů, kteří tyto předměty do muzea přinášeli z důvodu uspokojování svých zálib nebo ke zvyšování společenské prestiže.⁶

1.1 Počátky vzniku muzeí

Historie muzejnictví se úzce pojí s vědeckotechnickou revolucí konce 18. století a nástupem hospodářských a politických reforem v počátku 19. století. „*Rozhodující událostí, která spustila masové zakládání muzeí nebo přeměnu soukromých sbírek na veřejná muzea byla*

---

5 Srov. BURIÁNKOVÁ, M., KOMÁRKOVÁ, A., ŠEBEK, F. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky* Asociace muzeí a galerií České republiky. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010, s. 24 - 68.

6 Srov. ŠPĚT, J. *Přehled vývoje českého muzejnictví I.: (do roku 1945)*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 10.

*francouzská revoluce.*⁷ V rámci těchto reforem docházelo k politickým změnám, které měly zásadní dopad především na aristokracii. „*Aristokracie se utíkala do oblasti kultury a především vědy, v níž hledala a nalézala podporu svých zájmů. Vznikaly soukromé, hlavně umělecké a přírodovědné sbírky a probouzel se zájem o vědecké poznání.*“⁸ Z těchto důvodů nacházela osvícenská inteligence zájem a podporu hlavně mezi šlechtou, jež oproti buržoazii disponovala dostatkem zájmu i hmotných prostředků. Díky této podpoře začaly vznikat první vědecké společnosti a akademie, které si kladly vědecké úkoly, publikovaly své poznatky a shromažďovaly předměty, jež vyvolávaly vědecký i odborný zájem.

České muzejnictví se řadí mezi nejstarší na světě a souvisí s národním obrozením.⁹ Muzea jako střediska vědecké práce u nás začala vznikat na počátku 19. století jako muzea zemská a jejich základním úkolem bylo shromažďovat, vědecky zkoumat a systematicky tvořit odborné sbírkové fondy ze všech vědních oborů (příroda, historie, kultura země). Sbírkové předměty se pak stávaly předmětem veřejného zájmu a z toho důvodu byly i veřejně zpřístupňovány a vystavovány. Nejprve se jednalo o výstavy určené pro stavovskou společnost, ale později z důvodu povznesení národní společenské kultury, i o lidové vrstvy pro tzv. „*lidové vzdělávání.*“¹⁰

1.2 Muzea v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

Nejvýznamnější muzejní instituce vznikaly na území českých zemí v letech 1737 - 1818. Mezi nejstarší se dnes řadí: Museum mathematicum, které bylo umístěno v pražském Klementinu, Museum geologicum při Karlově Univerzitě, strojní sál pražské inženýrské školy, pražská Obrazárna, muzeum při gymnasiu v Těšíně,¹¹ Slezské muzeum v Opavě a Moravské zemské muzeum v Brně. Myšlenka šíření národní uvědomělosti a identity měla za následek výstavbu velkolepých muzejních budov, které po vzoru evropských muzejních objektů poskytovaly větší prostor pro sběratelskou, vědeckou i expoziční činnost. Výstavbou neorenesanční budovy Slezského zemského muzea v Opavě začala éra výstavby podobných objektů u nás. Monumentální budova muzea pak představovala prestiž každého většího města i místo společenského setkávání, širokého poznání i kulturního dění.¹²

Moravské zemské muzeum vzniklo jako centrum regionální a vzdělávací práce pro Moravu a Slezsko k podpoře zemědělství a vlastivědy v celé moravkoslezské oblasti. Toto muzeum si

---

7 BURIÁNKOVÁ, M., KOMÁRKOVÁ, A., ŠEBEK, F. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010, s. 57.

⁸ ŠPĚT, J. *Přehled vývoje českého muzejnictví I.: (do roku 1945)*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 15.

⁹ Srov. VLČEK, V. *K vývoji českého muzejnictví*. Praha: Národní technické muzeum, 1970, s. 7.

¹⁰ Srov. KAPLÁNEK, M. *Animace*. Praha: 2013, s. 21.

¹¹ Srov. KAPLÁNEK, M. *Animace*. Praha: 2013, s. 21.

¹² Srov. SPRÁVNÍ VÝBOR. *Výroční zpráva spolku muzejního*. Budějovice. 1904, s. 9, (výčet návštěv).

také, podobně jako Slezské muzeum, stanovilo výchovně-edukační cíle, ale kromě nich se více věnovalo vědeckému výzkumu, sběratelství a dokumentaci z oblasti technických a přírodních věd.¹³

Největší podíl na rozvoji české národní kultury však mělo Národní muzeum v Praze, které dnes představuje nejvýznamnější instituci muzejního typu v Čechách. Zřízeno bylo v roce 1818 jako vlastenecké muzeum a mluvčím výzvy ke zřízení muzea se stal Fr. A. Kolovrat. Národní muzeum bylo vystavěno jako vědecký ústav a vytvořilo si svou vlastní koncepci, která směřovala jeho činnost do sběratelských oblastí historie, přírodovědy, průmyslu i techniky, ale kromě toho si také stanovila za úkol šířit osvětu a chránit kulturní dědictví. Na základě vědeckého bádání se určovaly sběratelské cíle a vytvářel se program organizovaného sběru. Neopomenutelná byla i publikační činnost v českém jazyce a spolupráce s českými vlastenci. Tím se zvyšovala popularita Národního muzea mezi českou veřejností, k čemuž významně přispěla i muzejní knihovna. Vzrůstala i hodnota sbírkových fondů, které byly taktéž rozšiřovány prostřednictvím světově proslulých učenců. Tato participace pak umožňovala spolupráci na mezinárodní úrovni.¹⁴ Národní muzeum se zásadně odlišovalo od muzeí zemských a svou specifičností získalo výsostní postavení nad muzei v Čechách. K dnešnímu chápání funkce o poslání muzea, jak píše Jiří Špět v knize *„Přehled vývoje českého muzejnictví“*, se však nejvíce přiblížil František Palacký, který svými myšlenkami vytvořil ryze muzeologické prvky obecně platné i pro muzea regionální. V muzeu totiž Palacký jako jeden z prvních představitelů kulturního a vědeckého dění té doby spatřoval nejen ústav vědeckého ochrannářského charakteru, ale především instituci vědecko-vzdělávací.¹⁵ Nadčasová byla i myšlenka *„sběru materiálů domácích – nezakládat sbírky indické, egyptské, řecké a jiné a do svých fondů přijímat z nich jen předměty, které srovnáním mohou přispět k porozumění nebo ku správnějšímu ocenění domácího.“*¹⁶ Tato myšlenka vytvořila základy tvorby historických expozic i současné muzejní činnosti.¹⁷

1.3 Vzdělávací role českých muzeí

Vzdělávací role českých muzeí představovala od počátku důležitou úlohu v rámci budování národního uvědomění a povznesení české vzdělanosti. Její vývoj však poznamenal rok

---

13 Srov. Buriánková, M., Komárková, A., Šebek, F. Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010, s. 59.

14 Srov. ŠPĚT, J. Přehled vývoje českého muzejnictví I.: (do roku 1945). Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 20-23.

15 ŠPĚT, J. Přehled vývoje českého muzejnictví I.: (do roku 1945). Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 23-25.

16 Srov. Tamtéž, s. 23 – 25.

17 Srov. Tamtéž, s. 23 - 25.

1948, kdy se výchovné působení zaměřovalo především na popularizaci ideologie komunismu.¹⁸ Až po listopadu 1989 dochází k postupnému odstraňování dopadů, které způsobily politicky poupravenou interpretaci dějin i determinaci muzejně-pedagogických aktivit využívaných k propagandě totalitního režimu.¹⁹ V průběhu let následujících tedy docházelo v muzejních institucích k obnově stávajících výstavních expozic a k jejich „odpolitštění“ (v Muzeu Památníku Jana Žižky z Trocnova bylo nutné změnit celou výstavní koncepci, která z Jana Žižky učinila hrdinu socialistické práce a symbol dělnického hnutí – r. 2011).

Návrat k původnímu smyslu muzejní edukace však přinesl i pozitiva v oblasti nových prezentačních technologií, umožňující uplatnění inovativních pedagogických postupů (interaktivní tabule, infokiosky). Vzdělávací cíle současné muzejní pedagogiky jsou dnes zaměřeny především na dětské návštěvníky, ale opomíjeno není ani vzdělávání dospělých (akademie III. věku) a seniorů. „*Moderní muzea a galerie mohou výrazně přispívat nejen ke školnímu vzdělávání či ke smysluplné náplni volného času jako účinné obraně před narůstajícími sociálně patologickými jevy, ale současně významně podporují rozvoj komunitního prostředí a občanské společnosti, integraci znevýhodněných jedinců do kulturního života, či mnohdy chybějící „dialog generací“, pomáhají pochopit mimo jiné genderové otázky, trvale udržitelný rozvoj nebo pluralitu kultur a lidských hodnot a stávají se tak jedním z významných faktorů znalostní ekonomiky.*“²⁰ Muzejně-vzdělávací aktivity a inovativní přístupy jsou prezentovány v rámci setkávání muzejněpedagogických pracovníků. Tato setkávání pak dávají příležitost k vyměňování zkušeností a dovedností a přispívají k vyšší profesionalizaci muzejních pedagogů a jejich práce. Mezi iniciátory těchto setkávání patří např. Asociace muzeí a galerií České republiky²¹ nebo Metodické centrum muzejní pedagogiky.²² Velký přínos v oblasti financování muzejně-edukačních aktivit pak přináší využití projektů, zejména Evropského sociálního fondu.²³

---

¹⁸ Srov. JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010, s. 65-67.

¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 68.

²⁰ JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010, s. 69.

²¹ Srov. ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ. [online]. [cit. 2015-00-06]. Dostupné z: Asociace muzeí a galerií působí jako reprezentant muzeí a galerií v České republice. Usiluje o rozvoj muzejnictví a zajištění svobodné tvůrčí práce v muzeích a galeriích; hájí společné zájmy a práva muzeí a galerií, sdružených v AMG, v duchu principů stanovených Etickým kodexem ICOM.

²² Srov. METODICKÉ CENTRUM MUZEJNÍ PEDAGOGIKY. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://mcmp.cz/cz/cz-o-nas/cz-nase-poslani/>. Metodické centrum muzejní pedagogiky je odborným a specializovaným pracovištěm Ministerstva kultury. Jeho náplní je zkoumání všech aspektů využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro vzdělávání a výchovu veřejnosti, poskytování metodiky, odborných konzultací a oborového vzdělávání pracovníků muzeí a muzejní veřejnosti. Cílem je také šíření poznání o muzejní pedagogice jakožto disciplíně, která je významnou příležitostí neformálního vzdělávání.

²³ Srov. JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010., s. 65-67.

1.4 Historie Jihočeského muzea, jeho vznik a počáteční vývoj

První výzva k založení budějovického muzea byla uveřejněna v roce 1877 v budějovickém listě s názvem „Budivoj“. Jako odezva na nově vznikající muzea v jiných regionech došlo již v květnu 1877 (ve velmi krátkém období) k ustanovení přípravného výboru k založení muzejního spolku. V červnu 1877 byl založen správní výbor městského muzea v Budějovicích. V čele správního výboru stanul Julius Zuleger. Celkové zaměření muzea však bylo ryze německé a v jeho správě působili vlivní a vzdělaní němečtí měšťané. Přesto to byli právě oni, kteří projevíli obrovskou dávku vlastenectví, a kteří v rámci udržení muzejní činnosti často investovali finanční prostředky z vlastních zdrojů.²⁴

Muzeum si v počátku kladlo za cíl sbírat a ochraňovat historické a průmyslnické předměty z majetku obecního i soukromého. Pro tento účel byly vyhrazeny místnosti v domě č. 16 (postranní místnosti radnice), na náměstí Přemysla Otakara II. Základem první sbírky však byly „*výsadní listiny a knihy památné, které i zajímavé kožené vazby mají, církevní knihy, [...], královské i papežské listy pergamenové, předměty, které císař Matyáš, přítomen jsa v Budějovicích za půjčku 30 tisíc kop českých grošů zastavil [...], mučidla, meče, popravicí, kusy zbraní, staré míry a váhy, sošky ze zdejších kostelů, krajky a vyšívání, olejové malby, jakož i jiné od soukromníků brzy darované historické i průmyslnické předměty.*“²⁵ Mezi dárce nově ustanoveného muzea však patřili četní členové muzejního spolku, kteří do rodicích se sbírkových fondů přispěli dary získanými z cest kolem světa a předměty etnografického charakteru. Zpřístupnění sbírek veřejnosti však došlo až na jaře roku 1878, a to v domě U tři korun. Pro zajímavost také uvedu, že jednu z prvních přednášek vedl „*odvážný zkoumatel Afriky pan Dr. Emil Holub dne 12. února 1881 před četným shromážděním ve velké síni spolkového domu o Zulu Metabeleh. Výsledek přednášky, která velmi poutala a se líbila, byl v každém ohledu příznivý, jelikož čistý výnos 400 zlatých fondu pro druhou cestu do Afriky odvésti si mohl. Pan Dr. Holub, který při té příležitosti naše museum prohlížel, daroval mu větší sbírku přírodnina národopisných předmětů, jakož i všechny spisy své uveřejněné.*“²⁶ V srpnu 1886 došlo, jak první zpráva správního výboru uvádí, k rozdělení sbírek na museum průmyslnické, přírodopisné a kulturohistorické (dobový výraz pro kulturně-historické).

²⁴ Srov. *První zpráva správního výboru městského musea v Budějovicích*. Budějovice: 1888, s. 4.

²⁵ MĚSTSKÉ MUSEUM V BUDĚJOVICÍCH. *První zpráva správního výboru městského musea v Budějovicích*. Budějovice. 1888, s. 3.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 4.

1.5 Historie vzdělávání v budějovickém muzeu

Myšlenka využít muzea jako vzdělávací instituce, sloužící vědě a rozvoji průmyslu, přišla v roce 1887 na společné poradě představenstva zdejších společenstev. V první zprávě správního výboru městského muzea je zaznamenán zájem představenstva zapojit průmyslníky do muzejní činnosti. Ti od správního výboru požadovali vystavování nejznamenitějších průmyslnických výrobků a rozšíření muzejních aktivit v oblasti vzdělávání.²⁷ Zde tedy objevujeme první myšlenku propojit lidské učení – výchovu a vzdělávání s budějovickou muzejní činností. Na základě doporučení ministerstva vyučování byl tedy přes konkursní řízení přijat nový kustod (správce průmyslové sbírky) a učitel pro veřejnou výuku průmyslnického kreslení a modelování – odborný učitel při průmyslnické škole v Praze Jindřich Kautsch. Zřízena tedy byla kreslárna a modelovna, která sloužila nejen pro studenty průmyslnického ústavu, ale byla otevřena zdarma i pro odborné vzdělávání široké veřejnosti z nižších společenských vrstev.²⁸ Toto rozhodnutí vzbudilo velký zájem žáků, kteří se do muzea k vyučování hlásili. Pro doplnění uvádím výňatek ze zprávy městského muzea v Budějovicích z roku 1892 - 1893, kde se píše: „Vzhledem na velký počet žáků, k návštěvě se hlásících, usnesl se správní výbor na tom, že se přijmou jen tací uchazeči, kteří v průmyslové pokračovací škole potřebných předběžných znalostí již nabyli [...]. Dle ustanovení učebné osnovy oddělení školního má se po každých třech letech uspořádati veřejná výstava prací žáků.“²⁹ Zde vidím prvek animačního přístupu. Nabídka vyučování, dostupná i pro osoby z nižších společenských vrstev vzbuzovala zájem o vzdělávání, otvírala nové možnosti pro rozvoj dovedností a nadání. Pedagogická animace a veřejná výstava pak podněcovala jejich motivaci k dosažení vyššího stupně vzdělání, společenské prestiže nebo dokonce lepšího uplatnění v životě.

Mnozí se sbírkové fondy donutily obecní zastupitelstvo přemýšlet o výstavbě nové muzejní budovy. S výstavbou se tedy započalo v září 1898. Dokončena byla v roce 1901, ale pro veřejnost se otevřela až 11. července 1903 v 10.30 hodin, po 25 letech muzejní činnosti.³⁰ Návštěvníkům byly k dispozici dvě stálé expozice a jeden výstavní sál, který byl určen pro přednášky a výtvarné výstavy. Od července 1903 se již v nové budově, vystavěné v renesančním stylu uskutečnily dvě krátkodobé výstavy s návštěvností 4300 osob. Je zajímavé, že v porovnání s návštěvností dvou výstav z roku 2011 se jednalo téměř o dvojnásobek.³¹ Výroční zpráva spolku musejního z roku 1903 se také zmiňuje o otevírací době a chvályhodném

---

²⁷ Srov. Tamtéž, s. 4.

²⁸ MĚSTSKÉ MUZEUM V BUDĚJOVICÍCH. *První zpráva správního výboru městského muzea v Budějovicích*. Budějovice. 1888, s. 4.

²⁹ MĚSTSKÉ MUZEUM V BUDĚJOVICÍCH. *Zpráva výboru správního za léta 1892 – 1893*. Budějovice: 1894, s. 14-19.

³⁰ Srov. SPRÁVNÍ VÝBOR. *Výroční zpráva spolku musejního*. Budějovice: 1904, 3 s.

³¹ Srov. JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Výroční zpráva Jihočeského muzea v Českých Budějovicích za rok 2011*. České Budějovice, s. 64.

vstupném. Otevřeno bylo každý den v týdnu, neděle a svátky zdarma, ostatní dny za 1 Korunu vstupného.

Vzdělávací aktivity budějovického muzea se dále rozšiřovaly. Z toho důvodu bylo nutno rozšířit pravidelné vyučování a rozdělit žáky do dvou tříd. Jak zpráva z roku 1903 uvádí, vyučování se tehdy účastnilo 70 žáků, kteří muzeum navštěvovali ve večerních hodinách a v neděli dopoledne. Taktéž zde probíhaly denní kurzy s 23 žáky.³² Výroční zpráva spolku muzejního z roku 1904 pak zaznamenala uskutečnění šestinedělního běhu pro umělecké truhlářství, kterého se účastnilo 19 mistrů a tovaryšů z kurzu kreslení a modelování dle přírody.³³ Velkému zájmu se také těšily odborné komentované prohlídky sbírek, které byly zdarma zpřístupněny školám a vzdělávacím ústavům z Budějovic i okolí. Zde je tedy možno spatřovat první projevy spolupráce se školami. V průběhu let se muzeum stalo váženým odborným poradcem na poli uměleckého kreslení. Díky vzdělávací činnosti se v žácích podporovala spolu s postupy starších kreslířských škol i kreativita a vlastní invence, což mělo za následek postupné navyšování společenské poptávky: *„Odborné vyučování kreslení a modelování účelně udílené zapuzuje poznenáhlu tvary, jímž se neporozumělo a které přece tak často se v oněch dobách podávaly, ve kterých umělecké řemeslo kleslo na pouhé napodobování. Bývalí žáci vracejí se s důvěrou k ústavu vzdělávacímu, který se jim v srdce vžil, aby požádali o odbornou radu a ochotně poskytovanou podporu.“*³⁴ V roce 1910 se ve *Výroční zprávě spolku muzejního* dokonce objevuje informace o vzdělávání učitelských pracovníků, což ukazuje na vysokou úroveň poskytovaných odborně-vzdělávacích služeb i veřejně uznávanou vzdělávací úlohu muzea.³⁵ I výstavní činnost měla za úkol podporovat umělecké vzdělávání návštěvníků. V roce 1911 se na podporu tohoto úkolu uskutečnily tyto výstavy: výstava leptů a světlotisků českých umělců, výstava učebních pomůcek při sjezdu německého učitelstva v Budějovicích, kočovná výstava krajek a výšivek spolku pro povznesení krajkářského průmyslu v Rakousku, výstava prací umělecké školy Bezalel v Jeruzalémě.³⁶ V průběhu dalších let poskytovalo budějovické muzeum své vzdělávací služby i prostřednictvím knihovny, která nejprve sloužila pouze úředním osobám, ale později se rozšířila i o čítárnu a poskytovala své služby i širší veřejnosti. Významným přelomem bylo zavedení elektřiny. Tato událost totiž připravila půdu pro nový edukační prvek, kterým bylo doplnění odborných přednášek světelnými obrazy.³⁷ Tento prvek umožnil zprostředkovat obraz s předávanými informacemi a napomohl k rozšíření metod pedagogické práce. V proudu času činnost muzea ovlivňovaly i dějinné události, jako byl vznik Československa a první i druhá světová válka nebo nástup socializmu. Klíčovou změnou

---

³² Srov. SPRÁVNÍ VÝBOR. *Výroční zpráva spolku muzejního*. Budějovice. 1904, s. 23.

³³ Srov. SPRÁVNÍ VÝBOR. *Výroční zpráva spolku muzejního*. Budějovice. 1904, s. 25.

³⁴ SPRÁVNÍ VÝBOR. *Výroční zpráva spolku muzejního*. Budějovice: 1907, s. 19.

³⁵ Srov. SPRÁVNÍ VÝBOR. *Výroční zpráva spolku muzejního*. Budějovice: 1910, s. 11.

³⁶ Srov. SPRÁVNÍ VÝBOR. *Výroční zpráva spolku muzejního*. Budějovice: 1911, s. 6.

³⁷ Srov. MĚSTSKÉ MUZEUM V Č. BUDĚJOVICÍCH. *Výroční zpráva městského musea 1921*: Budějovice: 1922, s. 7.

však bylo přetvoření ústavu na vlastivědné muzeum jižních Čech. Pozdější vývoj je patrný až z výročních zpráv od roku 1951, kdy se mezi vzdělávací cíle zařadila idea marxistické periodisace dějin.³⁸ O změně doby i myšlení svědčí Zpráva krajského vlastivědného muzea v Českých Budějovicích z roku 1951: „*Plán vlastivědného muzea musí vycházet ze zásadního účelu ústavu. Jeho účelem není již sběr a konzervace špičkových dokladů uměleckého průmyslu a výtvarnictví, jak tomu bylo v kapitalistické éře. Funkcí muzea je dnes rozšiřování poznání na princip dialektického a historického materialismu, a proto instalace sbírek musí být radikálně přebudována.*“³⁹ Systém tedy vybízel ke zdůrazňování jihočeských pokrokových tradic, husitství, selských bouří a vyzdvihoval důležitou úlohu Komunistické strany Československa.

Na konci 80. let 20. století převzalo dle slov Mgr. Pavla Šafra, bývalého ředitele muzea, patronaci nad vzdělávacími aktivitami pro školy oddělení programů a propagace v čele s PhDr. Jaroslavou Landovou, která do výstav zaváděla didaktické pracovní listy pro žáky základních škol, jež vycházely z výstavních expozic Jihočeského muzea (geologická, přírodovědná a archeologická).⁴⁰ Pracovní listy tvořily součást muzejně-vzdělávacího programu, který zahrnoval jak komentovanou prohlídku expozice s odborným pracovníkem muzea (kurátorem sbírek), tak i například samostatnou práci s přírodními materiály (kameny, dřeviny) nebo s mikroskopem. Jejich hlavním úkolem bylo hledání souvislostí mezi vystavovanými předměty, utřebením a upevněním získaných informací a aktivizace k samostatnému řešení zadaných úkolů. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích tak bylo dle slov Mgr. Pavla Šafra jedním z prvních v regionu, které tyto didaktické pracovní listy zavedlo. Vycházely sice z výstavních projektů, ale navazovaly také na vzdělávací program základních škol. Díky těmto programům byla úspěšně navazována spolupráce se školami. K tomuto přístupu vyzýval muzejní instituce především program Nadace Open Society Fund Praha s názvem Brána muzea otevřená. „*Program Brána muzea otevřená Nadace Open Society Fund Praha se v letech 1997 – 2002 zaměřil na zkoumání možností jak rozšířit veřejné působení současných regionálních a městských muzeí. Jeho cílem bylo vytvořit model jejich fungování ve třech hlavních oblastech: rozvíjení vzdělávací funkce muzea, vytváření vztahu muzea a místního společenství a působení muzea v rámci občanské společnosti.*“⁴¹ Pro vytvoření vztahu muzea a místního společenství se v budějovickém muzeu uskutečňovala zájmová činnost klubů a spolků, ale také dětských kroužků. Jednalo se o kroužek entomologický, který nabízel poznatky z oblasti entomologie a kroužek Mladí historikové, jehož zájem se specializoval na kulturní a průmyslovou historii.

---

³⁸ Srov. KRAJSKÉ VLASTIVĚDNÉ MUSEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Zprávy krajského vlastivědného muzea v Českých Budějovicích*. Budějovice: 1951, s. 1.

³⁹ KRAJSKÉ VLASTIVĚDNÉ MUSEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Zprávy krajského vlastivědného muzea v Českých Budějovicích*. České Budějovice: 1951, s. 1.

⁴⁰ BRABCOVÁ, A. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, 2003, s. 172 – 175.

⁴¹ BRABCOVÁ, A. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, 2003, s. 172 – 175.

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích je svými sbírkovými fondy zaměřeno na přírodní a společenské vědy. Jeho depozitáře uchovávají sbírky archeologické, etnografické, numismatické, umělecko-průmyslové, botanické, entomologické, zoologické, mykologické, ale i sbírky knih, časopisů, publikací a starých tisků, které jsou součástí muzejní knihovny. Činnost muzea je prezentována výstavními projekty a sbírkotvornou činností (například nákupy sbírkových předmětů, archeologické nálezy, dary a výzkumná práce), díky čemuž dochází k dlouhodobému rozšiřování sbírkových fondů muzea (volně dostupná informační brožura muzea uvádí přes 800 tisíc ks sbírkových předmětů, uložených ve stávajících depozitářích muzea).

Po 109 letech se monumentální budova v renesančním stylu dočkala tolik potřebné rekonstrukce. Ta proběhla v letech 2012 - 2014. Její interiéry se tak navrátily do původního stavu z roku 1903 a nyní nabízí možnost uspořádání vyššího počtu krátkodobých výstav, rozšíření stálých expozic a v neposlední řadě i dva nové edukační sály. Od roku 2014 v nich působí nově vzniklé Centrum interaktivního vzdělávání, které svými edukačními aktivitami významně doplňuje programovou nabídku muzea, zaměřenou na výchovu a vzdělávání. Kromě těchto aktivit však muzeum poskytuje řadu odborných přednášek a doprovodných programů pro všechny věkové skupiny návštěvníků, mykologickou poradnu hub a také velmi oblíbené workshopy, které čerpají z lidových tradic regionu. Bezbariérový přístup, který byl zřízen po celé budově, umožňuje vytvářet programy i pro občany se zdravotním postižením. Vzhledem k tomu, že je Jihočeské muzeum, tak jako i ostatní muzea tohoto typu, pouze příspěvkovou a nevýdělečnou institucí, jejím cílem je dnes především poskytovat službu veřejnosti. Z tohoto důvodu je důležitým kritériem v hodnocení jeho činnosti také návštěvnost. S tímto aspektem pak souvisí i cena vstupného, která se na základě novelizace zákona č. 122/2000 Sb., o sbírkách muzejní povahy zákonem č. 483/2004 Sb., pohybuje v minimální hladině, aby byl umožněn přístup co nejširším vrstvám návštěvníků.⁴² Do muzea tedy mají přístup všichni lidé bez rozdílu – badatelé, studenti, děti, dospělí, senioři, handicapovaní, cizinci, národnostní menšiny, chudí, bohatí, vlivní i nevlivní, straníci i nestraniční. Nabízí tedy prostor pro všestranné setkávání.

Muzeum spravuje tři své pobočky. Jsou to: Muzeum koněspřežky v Českých Budějovicích s expozicí Strážní domky a drážní strážníci nejstarší koněspřežní železnice České Budějovice – Linec, Památník Jana Žižky z Trocnova s muzeem a expozicí věnovanou Janu Žižkovi a husitství a Tvrz Žumberk u Nových Hradů s expozicí lidového malovaného nábytku z jižních Čech a přeshraniční výstavou Ryby a lidé, Rožmberkové a rybníkářství v jižních Čechách a ve Waldviertlu. Pobočky umožňují rozšíření nabídky muzejně vzdělávacích programů.

---

⁴² Srov. Zákon č. 122/2000 Sb. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-483>.

O ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů ve znění zákona č. 186/2004Sb.

Z důvodu tolik potřebných investic na nákup výstavního nábytku však není možné, tak jako v roce 1903, okamžitě začít v nově zrekonstruované budově vystavovat rozsáhlé sbírky muzea, a proto se muzeum v čele s novým ředitelem Ing. Františkem Štanglem snaží získat další finanční prostředky k vybudování stálých expozic a k zajištění nezbytných opatření pro úspěšný provoz muzea. Pro zajímavost zde uvádím, že rekonstrukce muzea se vyšplhala na částku 130 milionů Kč, jež byla financována z rozpočtu Jihočeského kraje. Kraj jako zřizovatel muzea a po nové dohodě i Magistrát města České Budějovice se budou spolupodílet na financování první části připravované stálé expozice o historii města České Budějovice. Plánované otevření pro veřejnost se připravuje v září/říjnu roku 2015. Na tuto expozici bude navazovat stálá expozice přírodovědy a expozice archeologie. Přesto, že jsou výstavní projekty stálých expozic dočasně pozastaveny, činnost muzea se zaměřila na krátkodobou výstavní činnost a doprovodné programy, které nabízejí prostor pro muzejní pedagogiku a jejím prostřednictvím i animaci.

2 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času je vědním oborem, který se zabývá teorií i praxí výchovy ve volném čase.⁴³ Uplatňuje se tedy prostřednictvím volného času, který představuje čas, jež oddělujeme od práce a povinností. Je to prostor, ve kterém si můžeme svobodně vybrat jakoukoli činnost, která nám přináší radost a sebeuspokojení (odpočinek, rekreaci, zábavu či koníčky). S rostoucím prostorem pro volný čas přišla i myšlenka, že volný čas dětí, mládeže i dospělých může nabídnout prostor pro získávání poznání mimo školu.⁴⁴ Od 60. let 20. století se všeobecně začíná objevovat pojem výchova mimo vyučování, která se v průběhu let následujících transformovala do pedagogiky volného času. Ta představuje disciplínu pedagogiky, která se zabývá možnostmi svobodného využívání volného času a skrze něj i rozvojem člověka.⁴⁵ V současné době se pedagogika volného času také uplatňuje v rámci zájmového vzdělávání ve volném čase. Jejím cílem je výchovné zhodnocování volného času, záměrné působení na jedince prostřednictvím volného času za účelem naučit jej volný čas smysluplně zhodnocovat. Tento cíl lze také úspěšně naplňovat prostřednictvím muzejní pedagogiky uplatňované v muzeu, které mu v tomto ohledu nabízí značný dynamický potenciál.

---

⁴³ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 2014, s. 6.

⁴⁴ Srov. HOFBAUER, B. *Děti mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, s. 16-18.

⁴⁵ Srov. KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času – skriptum*. 7/2009

3 Muzejní pedagogika a její prostředky

Muzeum pro člověka představuje symbol vědění, poznání, ale také prostor pro duševní relaxaci ve volném čase. Muzeum navštěvujeme a trávíme zde svůj volný čas, abychom získali kulturní zážitek, estetický prožitek, historický nadhled nebo vědění o věcech minulých. Muzeum nese kulturní historii i společenský hodnotový systém a z tohoto pohledu se jeví jako ideální místo pro pedagogické ovlivňování volného času i jeho zhodnocování. *Ve sféře výchovy a vzdělávání nejde ovšem jen o to, co se živelně stává hodnotou, ale i to, co má být jako hodnota poznáno, uznáno a přijato. Osud kultury (soubor rozmanitých hodnot) je přímo spjat s výchovou jako předávání hodnot. Pedagogické úsilí se pak orientuje na hodnotu objektivně pojatou, jako to, co stojí za to, aby se stalo předmětem chtění, například vzdělávání, kulturní dědictví, tvořivost, pochopení smyslu a významu dění a skutků, přijetí zdůvodněných norem a ideálů. V dnešní záplavě podnětů a pluralitě lidí, civilizačních ohrožení a rizik je nejvyšší naléhavé učit se hodnotit a skutečné hodnoty tvořit a chránit.*⁴⁶ „Vždyť výchova plní ve společnosti funkci přenosu objektivních hodnot v zájmu zachování a dalšího rozvoje kultury. Člověk jedná pod vlivem idejí, které ho motivují. To, co se člověku nejeví jako hodnota, nemůže se mu stát podnětem k uvědomělé činnosti.“⁴⁷

Počátky muzejní pedagogiky se pojí s potřebou propojit lidské učení s kulturou a reprezentací národa či regionu. První zmínky o muzejním vzdělávání se objevují v počátcích německého muzejnictví. Významnými podporovateli této myšlenky však byli i světově významní filosofové 19. - 20. století.⁴⁸ V českých zemích dostala výchova mimo školu další rozměr právě prostřednictvím nově vznikajících muzeí, která se na území Království českého budovala za účelem povznesení všeobecné vzdělanosti českého lidu.⁴⁹ Příležitost ke vzdělávání mimo školu se tak dostala ke všem společenským vrstvám. Hlavním představitelem této myšlenky byl František Palacký, jehož muzejní program pro podporu živé historické tradice a národní suverenity byl ve své době velmi pokrokový, demokratický a nadčasový.⁵⁰ Velkým zastáncem výchovného a vzdělávacího poslání muzeí byl i Antonín Frič, kustod zoologických sbírek Národního muzea.⁵¹ Výchovně-vzdělávací činnost tehdy vyplývala ze zaměření daných muzeí a jejich sbírek.

---

⁴⁶ KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova: Kapitoly z filosofie výchovy*. Prešov: ManaCon. 1996, s. 46.

⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 49.

⁴⁸ Srov. JAGOŠOVÁ, L., JÚVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010, s. 17-29.

⁴⁹ Srov. VLČEK, V. *K vývoji českého muzejnictví*. Praha: Národní technické muzeum. 1970, s. 18-19.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 18 – 19.

⁵¹ Srov. ŠPĚT, J. *Přehled vývoje českého muzejnictví I.: (do roku 1945)*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 38-39.

Pojem muzejní pedagogika se však na našem území objevuje až se jménem českého muzeologa Josefa Beneše, který se významně zabýval vzdělávací rolí muzeí a jejich potencionálu ve výchovném působení.⁵² Vzdělávací možnosti muzeí zapracoval do rozsáhlé monografie s názvem *Muzeum a výchova*, která vyšla v roce 1980.⁵³

V novodobých dějinách se muzejní pedagogika dynamicky rozvíjí vlivem vědeckého výzkumu, společenských změn a s rozvojem informačních technologií. Reflektuje požadavky společnosti v oblasti neformálního a informálního vzdělávání⁵⁴ a zaměřuje zájem veřejnosti na emocionální zážitek i výchovně-vzdělávací aktivity. Do muzejních edukačních programů jsou zařazovány nové interaktivní prvky, které jsou právě dětmi velice dobře vnímány, prostor pro dialog nebo třeba praktické činnosti.

Rozvoj reformní pedagogiky první třetiny 20. století vytvořil optimální podmínky pro vznik dětských muzeí. Tímto počinem se dostala do popředí zájmu vzdělávací role muzea, jež se ve své činnosti specializovalo na malého návštěvníka. Díky zapojení dětského návštěvníka do výstavní činnosti, začleněním herních prvků a důrazu na rozvoj duševních sil dítěte získala dětská muzea všeobecnou podporu veřejnosti a přispěla k rozvoji muzejní pedagogiky.⁵⁵ Dětská muzea se především zaměřovala na:

- uspokojování potřeb dětí,
- dětského návštěvníka i jeho rodinu,
- podporu učení objevováním,
- participaci dětského publika,
- spolupráci se školami,
- místní podmínky a kulturní i etnické tradice a potřeby.⁵⁶

V knize *Muzejní pedagogika* se pak v této souvislosti uvádí: „*Jejich primární funkcí se stává podpora procesů učení, rozvoj osobnosti a socializace mladé generace. Tím je zdanlivě velice blízké škole – muzejní pedagogika však zdůrazňuje, že muzeum sice představuje edukační instituci, ale současně není školou.*“⁵⁷

Současná muzejní pedagogika představuje především specifický edukační proces (muzejní edukaci), který spočívá v záměrném působení na návštěvníka muzea tak, aby u něj podněcoval proces učení. Edukační procesy zahrnují činnosti, „*při nichž se nějaký subjekt učí, obvykle za působení (přímého nebo zprostředkovaného) jiného subjektu, který vyučuje nebo instruuje.*“⁵⁸

---

⁵² Srov. Tamtéž, s. 56.

⁵³ Srov. Tamtéž, s. 56.

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 69.

⁵⁵ Srov. JAGOŠOVÁ, L., Jůva, V., Mrázová Krajičková, L. Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010, s. 30-33.

⁵⁶ Srov. JAGOŠOVÁ, L., Jůva, V., Mrázová Krajičková, L. Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010, s. 32-33.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 32-33.

⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 74.

Specifická je i edukační realita – muzejní prostředí, které oproti škole navozuje klima plné estetických vjemů a nevšedních zážitků i přátelský postoj muzejního pedagoga, který jej vede k dobrovolné interakci.

Dle Jagošové, Jůvy a Mrázové se muzejní edukace chápe jako sociální jev a pomocný proces při:

- procesech učení,
- zkvalitnění muzejní komunikace,
- stavbě mostů k porozumění kultury,
- překonávání bariéry prahu muzea,
- rozvoji kvality života,
- kooperaci se školami i jinými institucemi,
- smysluplném trávení volného času,
- výstavní činnosti,
- realizaci muzejních programů,
- tvorbě didaktických materiálů,
- rozvoji mediální kompetence,
- realizaci interkulturní výchovy,
- hledání vlastní identity a sebevědomí,
- integraci postižených a znevýhodněných občanů do kulturního života,
- dialogu starších a mladších generací.⁵⁹

Mezi výchovné prostředky muzejní pedagogiky, které se v muzeu uplatňují patří: *přednášková činnost* na různá témata z historie, vědy, techniky, umění, literatury, lidových tradic, nových technologií atd., *prohlídky výstav a expozic s odborným komentářem, zařazování interaktivních prvků* do výstav – předměty, na které si mohou návštěvníci sáhnout, *multimediální prostředky* – promítání, zvukové záznamy, *atmosférové prvky* jako je výzdoba prostor, *herní prvky* – hračky, puzzle, soutěže, řemeslná tvorba a práce s přírodními materiály, kreslení, *PC technika*, animace, *didaktická práce s pracovními listy*, *historické oblečení* k oživení historie, ukázky funkce zbraní, *hudební projev, literární besedy*, a *vědomostní soutěže*. Všechny tyto metody využívané v rámci muzejní pedagogiky pomáhají ve zhodnocování volného času, formují kulturní vzorce chování a utváří hodnotovou orientaci člověka

Důležitým prostředkem muzejní pedagogiky je v současnosti i *zážitková pedagogika*, která pro muzejního pedagoga - animátora představuje širokou oblast pro uplatnění výše uvedených prostředků v rámci přípravy dobrodružných doprovodných programů.⁶⁰ Mezi

---

⁵⁹ Srov. JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010, s. 79 - 80.

⁶⁰ Srov. FRANC, D., ZOUNKOVÁ, D., MARTIN, A. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. Brno: Computer Press. 2007, s. 12.

prostředky muzejní pedagogiky taktéž patří *muzejní didaktika* (teorie vyučování), která má zásadní vliv na samotnou muzejní edukaci. Je to právě muzejní didaktika, která řeší formy a metody muzejně-pedagogické práce, ale i vlivy, které podporují a aktivizují proces učení. Rozdíl mezi didaktikou a muzejní didaktikou, jak píše Mgr. Lenka Mrázová z Metodického centra muzejní pedagogiky, spočívá v obsahu muzea a v jeho podstatě, který metodám a formám práce dává směr.⁶¹ „*Muzejní didaktika logicky využívá nástroje obecné didaktiky, stejně jako její metodologii, nicméně veškerá její činnost odráží činnost muzea, jeho podstatu a souvislosti. Je oborem, který v sobě spojuje dokonalou znalost muzejního prostředí a jeho specifika spolu s teoretickým zázemím i praktickými možnostmi moderního pedagogického myšlení.*“⁶²

K navozování procesu učení lze využívat například metodu objektového učení⁶³, které představuje metodu práce muzejní pedagogiky. Vychází z tak zvaného zhodnocování kulturního dědictví: „*významy a hodnoty věcem připisujeme v procesu poznání. Do tohoto procesu vstupují vždy významy a hodnoty druhých lidí a to nejen těch, s nimiž se setkáváme tváří v tvář. Materiální produkty, znakově-symbolické systémy, ideje a představy – jedním slovem artefakty – představují krystalizaci zkušenosti lidí předchozích generací.*“⁶⁴ Každý sbírkový předmět, umístěný ve výstavě, pak vyvolává emoce, nabízí odpovědi na otázky, vytváří prostor pro komunikaci

a poznání. „*Objektové učení také nabízí příležitost pro rozvoj intelektuálních dovedností, jež jsou uplatnitelné v profesním i v běžném životě.*“⁶⁵ Nedílnou součástí objektového učení je závěrečné hodnocení žáků, na základě kterého si lze ověřit, jaký postoj v průběhu vzdělávacího procesu žáci k danému předmětu zaujali a jak se průběžně tento postoj vytvářel. Takové hodnocení představuje metodu kritického myšlení⁶⁶, které účastníkům umožňuje posuzovat a hodnotit předkládané informace, vstupovat do společného dialogu a následně modelovat své vlastní myšlení a vytvářet či upevňovat vlastní postoje. V hodnocení se nejvíce osvědčuje didaktická hra ve formě pracovního listu, která vypovídá o osvojeném obsahu vzdělání a také pomáhá upevňovat získané vědomosti. Muzejní pedagogika je sociální věda i otevřená

---

⁶¹ MRÁZOVÁ, L. *Muzejní sbírky a muzejní prostředí jako prostředek vzdělávání a výchovy. Základní východiska muzejní didaktiky*. [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://mcmp.cz/uploads/ke_stazeni/metodika/texty-a-doporuceni/zaklady-muzejni-pedagogiky/LENKA_didaktika_pro_web.pdf.

⁶² Srov. Tamtéž, s. 97.

⁶³ Srov. POLÁKOVÁ, Z., A KOLEKTIV. *Inspiration muzejní pedagogiky*. Brno: 2010, s. 12.

⁶⁴ CENTRUM PRO PREZENTACI KULTURNÍHO DĚDICTVÍ. *Kulturně historické dědictví kolem nás*. [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://elearning.historickededitvi.com/zobraz/materialy/metody/objektove-uceni>.

⁶⁵ CENTRUM PRO PREZENTACI KULTURNÍHO DĚDICTVÍ. *Kulturně historické dědictví kolem nás*. [On-line]. [cit. 2015-02-05].

Dostupné z: <http://elearning.historickededitvi.com/zobraz/materialy/metody/objektove-uceni>.

⁶⁶ Srov. METODICKÝ PORTÁL RVP CZ. *Uplatňování kritického myšlení*. [Online]. [cit. 2015-03-20]. Použito z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/119/UPLATNOVANI-KRITICKEHO-MYSLENI.html/>.

pedagogická oblast, která reaguje na společenské požadavky doby. Má multidisciplinární charakter, to znamená, že navazuje na muzeologii, pedagogiku, psychologii, sociologii a další vědecké disciplíny.⁶⁷ V současnosti se významně podílí na výchově a vzdělávání mladých lidí, na socializaci a integraci zdravotně znevýhodněných, poskytuje možnost kulturního a společenského vyžití, celoživotního vzdělávání a vytváří prostor pro mezigenerační dialog.⁶⁸ Ve své činnosti se zaměřuje především na žáky základních a středních škol, kde představuje významného partnera nejen v procesu neformálního vzdělávání (mimo stereotyp školy) formálního vzdělávání (školní výuka vycházející z rámcově vzdělávacích programů, zasazená do prostředí muzea), ale nabízí návštěvníkům i formu zážitkové pedagogiky s programy v rámci atraktivního trávení volného času.

3.1 Učení hrou

Učení hrou je jednou z neúčinnějších forem výchovy ve volném čase. Protože je hra zdrojem zábavy i přirozenou potřebou člověka, je také efektivním pracovním prostředkem muzejního pedagoga, kterému umožňuje zapojit účastníky do muzejně-vzdělávacího procesu a prostřednictvím zábavných herních prvků je dovést k předem stanovenému cíli (například naučit děti uplést pomlázky, poukázat na symboly Velikonoc). Z tohoto důvodu je tedy také nejvíce zařazovaným nástrojem v muzejní pedagogice. Definice hry zahrnuje dobrovolnou činnost jednoho či více účastníků za účelem zábavy a sebeuspokojení. Představuje kompenzaci vyučování a pracovních povinností,⁶⁹ přináší uvolnění. Hra má obrovský potenciál. Může „působit na rozvoj všech stránek osobnosti a podle svého charakteru ovlivňuje, biologický, psychický i sociální rozvoj jedince.“⁷⁰ Pro svou nesmrtelnost prostupuje napříč celým životem člověka, jeho chováním, kulturou, výchovou i vzděláváním. V muzejní pedagogice nachází široké uplatnění. Hra, která nás provází od počátku našeho života, přináší nám uspokojení a je nástrojem k osvojování dovedností a znalostí. Zařazením hry do edukačního programu iniciujeme proces učení skrze zábavu a zábava je v dnešním moderním světě hybatelem volnočasových aktivit. V kombinaci s edukací pak usnadňuje učení. V rámci muzejní pedagogiky se hra v Jihočeském muzeu uplatňuje například při poznávacích soutěžích, skládáním puzzlí s motivy sbírkových předmětů, při výrobě papírových orchidejí nebo v rámci vědomostních soutěží umístěných do infokiosků s dotykovým displayem.

---

⁶⁷ Srov. JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010, s. 81.

⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 80.

⁶⁹ Srov. PÁVKOVÁ, J. A KOLEKTIV. *Pedagogika volného času*. Praha: 1999, s. 89.

⁷⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. A KOLEKTIV. *Pedagogika volného času*. Praha: 1999, s. 89.

3.2 Zážiteková pedagogika

Zážitekové vzdělávání představuje komplex aktivit, umožňující dobrodružnou cestu za poznáním⁷¹. Učení zážitkem a hrou zahrnuje proces propojení emocí a smyslů, poznání, zkušeností, vědomostí, kreativních dovedností, představivosti, pozitivního či negativního prožitku, vzrušení, překvapení zábavy a někdy i fyzické námahy v netradičním prostředí. Na základě reflexe účastníků umožňuje zážitek učení z vlastní činnosti, tedy z úspěchů i neúspěchů, a zkušeností. Důležitým aspektem zážitekové pedagogiky je také animace pedagoga, která motivuje účastníky k aktivitě i vzájemné spolupráci. Úkolem muzejního pedagoga je pak na jedné straně vytvářet takové zážitky a překážky, které účinně vyburcují účastníky k samovolnému učení a osobnostnímu rozvoji a na straně druhé je dobře pobavit. Zážiteková pedagogika je přizpůsobivá a dobře nastavitelná pro všechny cílové skupiny účastníků (skupiny, děti, mládež, dospělí, senioři i handicapovaní). Dnes můžeme říci, že představuje úspěšný výchovný prostředek a jednu z metod výchovy ve volném čase.⁷² Důležitou roli hraje v zážitekovém vzdělávání dramaturgie, která by měla stát na počátku přípravy každého takového programu. Dramaturgie je organizační metoda výběru a řazení jednotlivých programových prvků v daném časovém rozměru a vytváří správnou dynamiku celého programu.⁷³ V muzejním prostředí se například taková dramaturgie projevuje udržením pozornosti a zájmu návštěvníků prostřednictvím střídání smyslových vjemů s fyzickou činností, dialogem a hrou.

3.3 Muzejní pedagog a jeho oblast práce

Muzejní pedagog je také pedagogem volného času. Oba se svým způsobem snaží o výchovné zhodnocování volného času jedince. Práce muzejního pedagoga především vychází z muzejní činnosti, pro oba však platí že: „*ideje a programy působí zásadně jen natolik, nakolik působí lidé, kteří jsou jejich nositeli.*“⁷⁴ Tento výrok zachycuje podstatu výchovné práce muzejního pedagoga i pedagoga volného času, která tkví ve výchovném působení na účastníka výchovného procesu tak, aby jej motivoval k zhodnocování volného času. To, jakou kvalitu toto působení má, se pak odvíjí od samotné osobnosti pedagoga a jeho individuálních kompetencí (schopností).

---

⁷¹ Srov. Franc, D., Zouňková, D., Martin, A. Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora. Brno: Computer Press. 2007, s. 20.

⁷² Srov. FRANC, D., ZOUNKOVÁ, D., MARTIN, A. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. Brno: Computer Press. 2007, s. 20.

⁷³ Srov. Tamtéž, s. 25.

⁷⁴ PÁVKOVÁ, J. A KOLEKTIV. *Pedagogika volného času*. Praha. 1999, s. 51.

V muzejním prostředí vytváří muzejní pedagog pro návštěvníky speciální muzejněpedagogické programy, které vycházejí ze sbírkotvorných fondů dané muzejní instituce a z prezentovaných výstavních projektů. Tyto programy zahrnují edukaci, animaci i formaci (pojmy budou vysvětleny v další kapitole s názvem animace, muzejní animace). Jejich práce pak spočívá ve snaze o usnadnění procesu učení prostřednictvím uchovaných hmotných dokladů o člověku a socio-emočního kontextu výstavního prostředí. Edukačnímu procesu však také předchází náročná příprava, kterou představuje v první řadě tvorba celkové koncepce vzdělávacího programu, zaměřeného na různé cílové skupiny návštěvníků, tvorba muzejně-didaktických materiálů (pracovních listů, omalovánek), zajištění pomůcek, časový harmonogram, finanční rozpočet a v neposlední řadě propagace i následný kontakt se školami nebo dalšími potencionálními návštěvníky. Neměla by chybět ani evaluace pedagogické činnosti. Každá muzejní instituce by měla brát zřetel na zvyšování kvalifikace muzejních pedagogů, která představuje cestu ke zvyšování poskytovaných služeb a návštěvnického komfortu.

3.4 Animace, muzejní animace – výchovný styl a prostředek muzejní pedagogiky

Animace je velmi důležitou a účinnou metodou výchovného vedení a stylu práce muzejního pedagoga. Uplatňuje se téměř ve všech výchovných oblastech a v muzejní pedagogice nachází všestranné uplatnění. V této práci je jí tedy věnován větší prostor. Pojem animace má mnoho významů. Pro většinu z nás tento pojem evokuje představu animovaného filmu, který je vyroben na principu vytvoření iluze pohybu měnících se statických obrázků. Animace ve výchovném procesu však představuje formu výchovné práce založené na vztazích⁷⁵ a spočívá v nedirektivním výchovném (vzdělávacím) působení na lidského jedince. Kořeny slova animovat sahají k významu těchto slov: „duše-život-myšlenka“, „oduševňovat“, „oživovat neživé“, „vdechnout život“. V pedagogice volného času je tím vyjadřován impulz pro vzbuzení emocí, zájmu, vyvolání nadšení a iniciaci k aktivitě za účelem uvolnění osobního a kreativního potenciálu a inspirace v hledání vlastní životní cesty. Michal Kaplánek ji ve svých skriptech nazývá pojmem „empowerment“: „*posílení osobního i skupinového potenciálu, uschopnění k participaci na životě společnosti a umožnění realizace společných aktivit.*“⁷⁶ Výchovný a vzdělávací proces v sobě zahrnuje tři aspekty – edukaci, jako umožnění poznání pro rozvoj osobnosti, formaci, jako koncepci, která předpokládá dosažení určitých kompetencí a animaci, jako prostor pro vzbuzení iniciativy. Kaplánek v knize *Animace* však zdůrazňuje jejich vzájemné propojení slovy zástupce britské informální pedagogiky Margaret Keiverové Smithové

⁷⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. A KOLEKTIV. *Pedagogika volného času*. Praha: 1999, s. 77.

⁷⁶ KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času – skriptum*. Verze 7/2009, s. 10.

„Animace, formace a edukace jsou totiž tři vzájemně se doplňující koncepce filosofie výchovy, založené na aristotelském uvažování.“⁷⁷

Edukace – pochází z anglického slova „education“ - výchova či vzdělávání. Vlivem předávaných informací člověk získává poznání, které jej rozvíjí a díky němuž se orientuje v okolí. Tím také získává kompetence.

Formace – pochází z latiny „formare“ – formovat, dávat tvar. Díky formaci člověk získává cíl a cestu k uskutečnění představy o budoucí roli ve společnosti.

Animace – pochází z latinského slova anima – duše. Jedná se o přístup ve výchově, který je postaven na vztazích a díky němuž je možné uvolnit kreativní potenciál, vzbudit zájem a ovlivnit lidské jednání. Jedná se o výchovný doprovod, který vyvolává proces probuzení, rozvinutí kreativity, nasměrování, podpory i usměrnění. Animace směřuje k propojení tří dimenzí lidského života:

- hledání a nalezení sebe sama,
- sounáležitost, vzájemnost a mezilidská komunikace,
- vztah k vnějšímu světu a participace na společenském dění.⁷⁸

Animátor - „realizuje animační přístupy.“⁷⁹ Animátor je člověk, který realizuje animační přístupy a plánovitě připravuje program takovým způsobem, aby vytvořil zajímavé a kreativní prostředí, podnítil zájem, podal informace a ujistil se o porozumění a také zprostředkoval participaci, komunikaci i individuální rozvoj. Animátor obecně zastává tři funkce: „concepteur“ – tedy toho, kdo organizuje a vytváří koncepci, „animateur“ – toho, který motivuje a podněcuje k činnosti či kreativitě a „mediateur“ – prostředníka mezi jednotlivými členy skupiny.⁸⁰ Animátor by tedy měl mít schopnosti pedagoga, poradce, přítele, manažera i ekonoma.

Muzejní animace jsou „oživující činnosti.“⁸¹ Představují souhrn metod, ale i originální a komplexní muzejně-didaktický přístup, jež spojuje osvojování teoretických poznatků.⁸² Jejich vznik se pojí k myšlence oživení vztahu návštěvníků muzea a kulturní historie (například lidové tradice a zvyky, národopis nebo archeologické artefakty). Muzejní animace vztahuje návštěvníky do děje, aktivizuje jejich smyslové vnímání, umožňuje posun v čase, vytváří nové reality, představuje dobrodružnou výpravu za poznáním.⁸³ Právě pro své vlastnosti se animace velice dobře uplatňuje na půdě muzea a z toho důvodu je jí v této práci věnována širší pozornost.

---

⁷⁷ KAPLÁNEK, M. *Animace*. Praha: 2013, s. 11.

⁷⁸ Srov. KAPLÁNEK, M. *Animace*. Praha: 2013, s. 14.

⁷⁹ Srov. Tamtéž, s. 16.

⁸⁰ Srov. Tamtéž, s. 16.

⁸¹ Srov. JŮVA, V. *Dětské muzeum*. Brno: 2004, s. 135.

⁸² Srov. Tamtéž, s. 135.

⁸³ Srov. FRANC, D., ZOUNKOVÁ, D., ANDY, M. *Učení zážitkem a hrou*. Brno: 2007, s. 12.

Muzejní animace vychází z kulturní animace, která vzešla z francouzské sociálně-kulturní animace.⁸⁴ Hlavním představitelem kulturní animace byl italský pedagog a psycholog Mario Pollo.⁸⁵ Rozvoj kulturní animace procházel několika fázemi. Na počátku stály tak zvané školní projekty, které podporovaly rozvoj kreativity žáků. Později se animace v Itálii přesunula do oblasti sociální, kde sledovala hlavně politické a sociální cíle.⁸⁶ Následkem toho však začala vznikat sociální centra a organizace, které se specializovaly na zábavu a sportovní vyžití. To otevřelo prostor pro vytvoření mnoha směrů animace. „*Kulturní animace se dnes chápe jako integrální výchovná metoda, v níž se prolíná pedagogika, dramatická tvořivost a skupinové terapie. Tento myšlenkový proud odvozuje svůj vznik z dramatické výchovy, inspirované lotyšskou herečkou a pedagožkou Asií Lassicovou.*“⁸⁷ O začlenění animace do pedagogiky volného času se však zasadil německý pedagog Horst Opaschowski, který ji nazval animací volnočasové kultury a definoval ji jako „*nedirektivní motivaci, podněcování a podporu, která umožňuje aktivitu, uvolňuje kreativitu, podporuje vytvoření skupiny a usnadňuje účast na kulturním životě.*“⁸⁸ Protože je animace založena hlavně na vztazích, lze ji uplatnit nejlépe tam, kde se s někým komunikuje. Z toho důvodu její uplatnění zakotvilo především na poli výchovy a vzdělávání. Vlastnosti animace umožňují nedirektivní vedení, které se v pedagogice volného času prosazuje v mnoha oblastech. Obohacují tak výchovné působení, jemuž dávají nový rozměr. Mnohaleté zkušenosti s animací v muzejním a galerijním prostředí ověřily přínos animačních přístupů i ve zprostředkování muzejních a galerijních programů.⁸⁹ Správně vedená muzejní animace umožňuje nejen prohlubování vztahu mezi vystavovanými předměty, ale pomáhá i k aktivizaci pozorovacích schopností, prohlubuje zájem návštěvníka, baví jej a iniciuje k procesu učení. V muzejní animaci je však kladen důraz na správné animační vedení, jež zahrnuje profesionální odbornost animátora, správnou metodiku, přátelské vystupování, ochotu naslouchat a komunikovat. Muzejní pedagog v roli animátora se snaží zprostředkovat návštěvníkovi umění a historii nebo prezentovat projevy lidské kultury tak, aby u něj nastartoval proces učení formou získávání zkušeností, návyků, dovedností, znalostí postojů a hodnot. Jde vlastně o učení zážitkem a hrou, kde zážitek tvoří muzejní klima jako podněcovatel smyslového vnímání a emocí, zkušenostní učení (například výroba svíčky z včelího plástu) a herní prvky

---

⁸⁴ Srov. DUDOVÁ, A., KAPLÁNEK, M., MACKŮ, R. Mnohotvárný fenomén animace. Pokus o rozdělení animace na základě východisek a cílového zaměření jednotlivých typů animace. Pedagogická orientace. 2011, s. 300 - 301.

⁸⁵ Srov. KAPLÁNEK, M. *Animace*. Praha: 2013, s. 37.

⁸⁶ Srov. Tamtéž, s. 37.

⁸⁷ KAPLÁNEK, M. *Kulturní a sociálně kulturní animace. Dva směry nedirektivní výchovy*: Sborník příspěvků z X. ročníku konference s mezinárodní účastí. Hradec Králové: 2006, s. 20.

⁸⁸ Srov. DUDOVÁ, A., KAPLÁNEK, M., MACKŮ, R. *Mnohotvárný fenomén animace. Pokus o rozdělení animace na základě východisek a cílového zaměření jednotlivých typů animace*. Pedagogická orientace. 2011, s. 292.

⁸⁹ Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: 1998, s. 63.

pak zábavu. Činnost takového animátora můžeme vnímat jako nenásilnou formu výchovy a vzdělávání ve volném čase, vedoucí k obohacení i osobnostnímu rozvoji člověka, k upevnění kulturních hodnot a enkulturaci.

Na závěr této kapitoly si dovolím připomenout, že animační techniky jsou tak úspěšné, jak originální a kreativní je osoba, která je používá. Animace vychází ze sociálního chování lidského jedince a její přístupy napomáhají v hledání smyslu života, otevírání netušených možností a v začlenění člověka do společnosti. Dobrý animátor je přidanou hodnotou každé společnosti. Muzejní pedagogika a muzejní animace tedy svými výchovnými postupy účelně spolupracují na výchově návštěvníka a jeho vztahu k vědomému kulturnímu dědictví.

3.4.1 Historie animace

Animaci lze nalézt v rámci historie lidského společenství téměř všude tam, kde se vyskytovali lidé – animátoři, kteří měli za úkol usnadňovat komunikaci a spolupodílet se na kulturním a společenském životě⁹⁰. Současné chápání pojmu animace se objevuje až na konci 19. století ve Francii, kde se pojí s podněcováním Velké francouzské revoluce, ale také v souvislosti s existencí Boha a stvořením člověka. Bůh, je zde principem animace. Jako dárcce života, animuje - vdechuje ducha - život v chřipí Adamova, prvního Bohem stvořeného člověka, ten tak skrze Boha ožívá, je naplněn životem a duchem.⁹¹ Na základě tohoto přirovnání se animací myslí oživení, oduševnění. Animační přístupy se v prvotní fázi zaměřovaly na komunitní práci s dospělými lidmi. Animace zde byla zaměřena na jejich duševní, tělesný a společenský život v dané lokalitě a měla umožnit sebeuvědomění, komunikaci, sounáležitost se skupinou, interakci a participaci na společenském životě. Teprve později se animační přístupy v rámci výchovy ve volném čase vymezují do oblasti výchovné a oblasti sociální.

Sociálně-kulturní animace – představuje výchovnou koncepci ve stylu „výchova a osvěta.“ Jedná se o přístup v oblasti sociální práce, který bere v potaz souvislost mezi společností a kulturou. Jejím cílem bylo povznesení společenské kultury prostřednictvím komunity.

Kulturní animace – představuje výchovnou koncepci ve stylu „výchova a kultura“. Opírá se o biblické hodnoty. Tato koncepce sleduje rozvoj tradičních hodnot u dospívajících. Podněcuje jejich svobodné přijetí a osvojení kulturních hodnot národa. Jejím cílem je enkulturace. Kulturní animace je propojena se školstvím a výchovou. Pod kulturní animaci řadíme i *muzejní*,

---

⁹⁰ Srov. KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času* – skriptum. Verze 7/2009.

⁹¹ Srov. DUDOVÁ, A., KAPLÁNEK, M., MACKŮ, R. *Mnohotvárný fenomén animace. Pokus o rozdělení animace na základě východisek a cílového zaměření jednotlivých typů animace*. Pedagogická orientace. 2011, s. 285.

divadelní a galerijní animaci, která představuje výchovnou koncepci, která propojuje výchovu s uměním nebo s jinými projevy kultury.⁹²

4 Muzejní pedagogika v Jihočeském muzeu

V Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích působí dvě profesionální muzejní pedagožky Mgr. Jitka Pešková a Mgr. Lenka Zmeková, vystudované v oboru Muzeologie, které své edukační aktivity staví především na Rámcově vzdělávacím programu - kurikulárním dokumentu, který vymezuje základní rámce předškolního, základního a středního vzdělávání. Rámcově vzdělávací programy jsou zahrnuty ve strategickém edukačním dokumentu s názvem *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*.⁹³ Muzejněvzdělávací programy těchto muzejních pedagožek jsou sestavovány na míru specifickým cílovým skupinám (předškoláci, handicapovaní, senioři, universita III. věku). Na počátku vzniku těchto programů však stojí vzájemná spolupráce s garanty výstav a odbornými pracovníky muzea. Následně se pracuje s cílovými skupinami a nakonec i s pedagogickými pracovníky škol a dalšími subjekty pracující v oblasti výchovy a vzdělávání. Základ pedagogických aktivit je zde postaven především na podstatě funkce muzea a jeho vlastivědného zaměření. Proto se přímo vztahují k výstavám sbírkových předmětů z vlastních sbírkových fondů, ale také k významným mezníkům doby (například První světová válka, Sametová revoluce) i tradičním rituálům lidové kultury. Skrze tyto muzejní obsahy a interaktivní způsob komunikace muzejních pedagogů s návštěvníky se na půdě muzea uskutečňuje ojedinělý proces, zprostředkující kulturní prožitek a přirozené poznávání.

Muzejní pedagogika je v Jihočeském muzeu uskutečňována pomocí prostředků muzejní pedagogiky, mezi které patří i přednášková činnost na různá odborná i historická témata. *Přednášky* tvoří podstatnou část muzejněvzdělávacích programů a jsou převážně doplňovány projekcí. Přednášející jsou odborní pracovníci muzeí a galerií, historici, lidoví tvůrci, ale například i významní aktéři historických událostí a další hosté. V rámci programu Jihočeského muzea se uskutečňuje cca 10 přednášek za měsíc. Jinou formou přednášky je tak zvaná *komentovaná prohlídka*, která představuje variantu služby, jak ji známe z prostředí hradů a zámků. Její doménou je však odbornost pracovníka, který ji vede, a který se v daném oboru každodenně pohybuje. Komentovaná prohlídka nabízí návštěvníkovi rozšířené odborné informace o vystavovaných předmětech a další historické souvislosti. Do programu muzea se komentované prohlídky zařazují například v rámci nově otevřených výstavních expozic nebo

---

⁹² Srov. DUDOVÁ, A., KAPLÁNEK, M., MACKŮ, R. *Mnohotvárný fenomén animace. Pokus o rozdělení animace na základě východisek a cílového zaměření jednotlivých typů animace*. Pedagogická orientace. 2011, s. 285.

⁹³ Srov. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, Bílá kniha*. Praha: 2001, s. 7.

jako součást muzejněvzdělávacího programu. Zajímavým příspěvkem v oblasti muzejní pedagogiky jsou nově zavedené *literární besedy*, jež se uskutečňují v rámci rozsáhlého sbírkového fondu knihovny Jihočeského muzea. Literární besedy jsou také prostředkem muzejní pedagogiky. Umožňují vzbuzení zájmu o literaturu a samostatné čtení. Jejich hlavními účastníky jsou především žáci základních škol, kterým se přirozený přednes autorů knižních publikací líbí.

V rámci všech poskytovaných služeb v oblasti vzdělávání se na půdě muzea uplatňuje vůči návštěvníkům vstřícný přístup pracovníků muzea, nedirektivní vedení muzejně-vzdělávacích programů, srozumitelná výstavní koncepce, která umožňuje snadné zprostředkování lidské kultury a jejích výtvorů, veřejná prezentace dostupnosti muzejních programů (marketing), četné doprovodné publikace k výstavám (například Orchidejový rozcestník s informacemi o druzích orchidejí), nízká cena vstupného (cena za edukační program činí 20 Kč na osobu), esteticky příjemné prostředí (muzeum je nově zrekonstruováno), pravidelná nabídka připravovaných výstavních projektů a doprovodných programů (zasílání programových letáčků školám a dalším institucím, pravidelná práce s adresářem kontaktů škol a dalších institucí (aktualizace údajů, osobní kontakt), nabídka zájmového vzdělávání či tvorba didaktických výstav zacílených na různé věkové skupiny návštěvníků včetně handicapovaných.

4.1 Výstavy

Jihočeské muzeum naplňuje definice ICOM prostřednictvím vystavování hmotných dokladů o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělávání, výchovy a potěšení. Vystavování pak zpřístupňuje svým návštěvníkům. V roce 2015 nabídne Jihočeské muzeum cca 20 výstavních projektů, z nichž uvedu jen vybrané: Jan Hus a kostnický koncil, Svobodní zednáři, Ukázky trampské tvorby na jihu Čech, Asambláže a dřevěné objekty a další. V rámci interkulturní výchovy jsou v období liturgických svátků zařazovány etnografické výstavy z jižních Čech (Velikonoční a Vánoční výstava) a v jiném období zase etnografické výstavy, představující jiné kultury (Výstava Šangrila – Tibet, Nepál, Indie a Bhútán) pro lepší pochopení života vzdálených etnik za účelem podpory kulturní snášenlivosti.

Mezi úspěšné výstavní projekty v rámci České republiky patří interaktivní výstava s názvem „Stromy jako domy“, kterou jsme zařadili do programu na rok 2016. Výstava bude prezentovat ekologii, přírodu a živočichy. Přírodovědná tematika je jednou z nejžádanějších oblastí, která se v muzejní edukaci uplatňuje. Široké pole působnosti umožňuje zacílení na různé cílové skupiny návštěvníků včetně handicapovaných. Příroda stále promlouvá k malým i velkým návštěvníkům muzea a nabízí různorodé vzdělávací aktivity. Hlavní doménou této výstavy je její *interaktivita*. Všechny vystavené zvířecí exponáty jsou tedy určeny k doteku a hlazení. *Aktivizační prvky* ve formě hlasů zvířat jsou dalším prostředkem muzejní pedagogiky.

Využívání smyslů je pro děti zábava. Na základě zvuku mohou přiřazovat jednotlivé hlasy živočichů ke správnému druhu. Další muzejně-vzdělávací aktivity budou zastoupeny například určováním vzorků dřeva nebo odlitků stop.

V rámci integrace postižených a znevýhodněných občanů do kulturního života byl v muzeu vytvořen bezbariérový přístup a zpracovány didaktické listy se zřetelem na druh znevýhodnění. Jihočeské muzeum bylo v rámci této práce nominováno na Cenu Mosty 2014⁹⁴ (slavnostního předání diplomu jsem se osobně účastnila).

4.2 Muzejní noci

Muzea jako významné instituce, uchováající kulturní hodnoty, dnes nabízí návštěvníkovi nový rozměr v oblasti interpretace uchovávaných dokladů o člověku a jeho prostředí. Jako zajímavý počín jednoho z animačních přístupů muzejní pedagogiky, připravují muzea v rámci celé Evropy doprovodný program s názvem Muzejní noci,⁹⁵ kde netradiční formou prezentují a přibližují hmotné doklady historie společnosti a umožňují návštěvníkům všech věkových skupin poznání prostřednictvím *animace a zážitku*. Jihočeské muzeum se k tomuto projektu připojilo v roce 2005. Svou první muzejní noc připravilo v prostorách budovy muzea a představilo noční život exponátů z přírodovědných sbírek. Zájem o tento druh aktivity podnítil širokou veřejnost k účasti na tomto projektu a přispěl k začlenění Muzejní noci do Festivalu Muzejních nocí, který zaštiťuje Asociace muzeí a galerií.⁹⁶

Od roku 2009 se úspěšně Muzejní noci Jihočeského muzea přenesly do venkovních areálů a prostor detašovaných poboček, jimiž jsou Tvrz Žumberk u Nových Hradů a Památník Jana Žižky z Trocnova. V rámci zkvalitňování služeb jsou na Muzejní noci vypravovány autobusy, které zajišťují účastníkům dopravu tam i zpět. Venkovní prostor na návštěvníky působí blahodárně a umožňuje zvýšit rozsah nabízených muzejněvzdělávacích aktivit. V roce 2014 proběhla Muzejní noc Jihočeského muzea v Areálu Památníku Jana Žižky z Trocnova. Hlavním tématem se stala archeologie. Ve spolupráci se studenty Jihočeské univerzity byla vytvořena mezolitická vesnice, která prezentovala život lidí v tomto období. Studenti se ten den stali obyvateli mezolitové vesnice. Edukační aktivity se nesly v duchu „Cesty do minulosti.“ Cesta

⁹⁴ NÁRODNÍ RADA OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM ČR. *Cena Mosty*. [Online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/projekty/cena-mosty.html>.

⁹⁵ Srov. ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ. *Muzejní noci*. [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://www.cz-museums.cz/web/festival_muzejnich_noci/titulni. Muzejní noci patří v Evropě již řadu let ke stálým prezentacím kulturního dědictví zvláště atraktivním způsobem. Muzea a galerie nabízejí nočním návštěvníkům kromě prohlídek svých stálých expozic a výstav doprovodné i kulturní programy a stávají se místy mimořádných a nečekaných zážitků a setkávání. ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ.

⁹⁶ Srov. ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ. [online]. [cit. 2015-02-26].

Dostupné z: <http://www.cz-museums.cz/web/amg/zakladni-dokumenty/stanovy-amg>.

Asociace muzeí a galerií působí jako reprezentant muzeí a galerií v České republice. Usiluje o rozvoj muzejnictví a zajištění svobodné tvůrčí práce v muzeích a galeriích; hájí společné zájmy a práva muzeí a galerií, sdružených v AMG, v duchu principů stanovených Etickým kodexem ICOM.

spočívala v získávání tištěného symbolu do cestovního pasu. Jednotlivá stanoviště představovala malá zastavení s aktivitou spadající do doby mezolitu, kterou bylo nutno úspěšně zvládnout. Každý účastník tedy dostal příležitost stát se účastníkem života ve vesnici a prostřednictvím studenta animátora si mohl vyzkoušet například výrobu hliněných nádob, tkaní textilií nebo výrobu pazourků. Za vyrobené předměty děti získaly odměnu. Vlastní výtvar si každý mohl odnést domů. Odborní pracovníci muzea připravili i klasické mohylové pohřebiště, které na závěr prezentovalo demonstraci pohřebního rituálu. Celý program byl doplňován zajímavými přednáškami vysvětlujícími způsoby obživy v období mezolitu. Konec patřil keltským spirituálům. Tuto muzejní noc zatím navštívil nejvyšší počet návštěvníků (informace byla čerpána prostřednictvím součtu návštěvníků této akce, který jsem sama prováděla). Rostoucí trend zvyšování návštěvnosti těchto programů ukazuje na všeobecný přínos muzejního vzdělávání ve volném čase.

4.3 Tvořivé dílny

Další ukázkou vzdělávacího programu na půdě Jihočeského muzea jsou *tvořivé dílny*. Tento doprovodný program je zpravidla připravován ke zprostředkování lidových tradic a probuzení zájmu o tradiční řemesla a výrobky. Nese v sobě animační přístup Nositelů tradic lidových řemesel⁹⁷ a lidových tvůrců, kteří návštěvníkům v řemeslných dílnách umožňují osobní zkušenost a odborné vedení. Návštěvníci se zde mohou naučit plést košíky či vyrobit dřevěnou hračku. Tato spolupráce umožňuje již zmiňovaný mezigenerační dialog. Oddělení pro lidovou kulturu shromažďuje pod hlavičkou muzea tvůrce lidových řemesel a Nositele tradic, kteří tento druh spolupráce vítají. Důvodem je rozšiřování povědomí lidí a příslib, že tradiční řemeslo nezanikne. Nejhojněji se těchto dílen využívá v období Vánoc a Velikonoc, ale také v rámci výstav, které prezentují prvky lidové kultury (zdobení perníčků, pletení vánoček, výroba hraček, odlévání kovů atd.). Na základě mého čtyřletého působení v Jihočeském muzeu mohu říci, že je o tyto aktivity projeven mimořádný zájem. Všechny tyto aktivity vybízejí k objevování skrytých dovedností nebo k probuzení zájmu o historii naší kultury.

4.4 Zájmová činnost

Při Jihočeském muzeu v současné době nadále působí spolky, kluby a sdružení, které sdružují své členy v Klubu historickém, zaměřeném na regionální historii, v Mykologickém klubu, zaměřeném na houby, v Národopisném sdružení a v Regionální letecko-historické společnosti. Jejich činnost je úzce propojena s programovou nabídkou Jihočeského muzea

---

⁹⁷ Srov. NÁRODNÍ ÚSTAV LIDOVÉ KULTURY. *Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR*. [Online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.lidovaremesla.cz/>.

a tvoří její součást. V rámci svých aktivit vytvářejí optimální podmínky pro zájmové vzdělávání dospělých, které se uplatňuje ve formě řemeslných dílen, přednáškovou činností, exkurzemi a výlety za poznáním. V muzeu se zpravidla scházejí 1x do týdne. Kluby a spolky rozvíjejí a podněcují zájem o nové dovednosti a poznání v oblasti národopisu, přírodovědy i historie. Přesto, že jejich práce a výchovné působení rozšiřuje všeobecně muzejní činnost, vidím zde znatelné nedostatky, projevující se v nezájmu mladé populace o toto zájmové vzdělávání. Pro z kvalitňování služeb v oblasti zájmového vzdělávání a k rozšíření stávající členské základny, kterou tvoří převážně starší lidé, bude potřeba připravit prostor pro nové animační přístupy i zde.

4.5 Edukační programy pro školy

Samostatnou kapitolu tvoří edukační programy Jihočeského muzea, které s dokončenou rekonstrukcí budovy vystavěné v roce 1903 dostaly prostor pro muzejní vzdělávání ve dvou edukačních sálech zrenovovaného muzea. Edukační programy jsou v Jihočeském muzeu uskutečňovány pomocí již prezentovaných metod objektového učení a kritického myšlení, kdy jsou dětem na výstavě představovány různé předměty a jejich souvislosti s určitými významy. Ve výstavě „Křemen staví a maluje“ jsou to horniny a nerosty z geologické sbírky muzea. Na základě vizuálního kontaktu (průřez nerostem) jsou návštěvníci seznamováni se změnami struktury i souvislostmi a příčinami nebo důsledky vnějších a vnitřních geologických jevů, jež na ně působí.⁹⁸ Na základě kritického myšlení je pak účastník tohoto programu muzejním pedagogem veden, aby si ze získané vědomosti utříbil a vytvořil si vlastní postoj na danou souvislost. Návštěvníci si také v rámci tohoto programu mohou přinést vlastní zajímavé mineralogické nálezy, jejichž druh jim odborník muzea určí. Edukační aktivity muzejních pedagogů českobudějovického muzea se také uplatňují prostřednictvím zařazování výchovně-vzdělávacích soutěží, jako například mineralogicko-geologické olympiády,⁹⁹ které se účastní několik spolupracujících škol. Muzeum zde představuje neutrální prostředí, které umožňuje prohlídku objektů samotné soutěže.

Edukační programy se uskutečňují jak na domovské půdě muzea nebo jeho poboček, ale i mimo něj. Muzejní pedagogy tedy pracují i externě. Docházejí například mezi handicapované a na základě vyžádání i do škol. Do své práce zařazují, interaktivní prvky (například zvuky ptáků, zvířat), které dotvářejí skutečnou představu a originálně zpracované vzdělávací listy (včetně celé koncepce a obrázků, které kreslí kolega archeolog), zacílené na různé věkové

⁹⁸ Srov. JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Centrum interaktivního vzdělávání*. [online]. [cit. 2015-03-20].

Dostupné z: <http://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/pro-skoly/zakladni-skoly/horniny-a-nerosty.html>.

⁹⁹ Srov. JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Centrum interaktivního vzdělávání*. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-deni-program/mineralogicko-geologicka-olympiada.html>.

kategorie návštěvníků včetně handicapovaných. Nezastupitelnou roli zde hraje kontakt s vystavovanými exponáty, který účinně stimuluje kognitivní funkce dítěte i následný osobní přístup, na jehož základě je možné evaluovat obsah vzdělávacích programů i individuální prožitky samotných edukantů.

K podpoře animačních technik výchovné práce je v Jihočeském muzeu připravován program „muzejních kuffíků“¹⁰⁰, který usnadňuje osvojování teoretických poznatků a kreativity.¹⁰¹ Kuffík obsahuje například repliky artefaktů, na které je možné si sáhnout a pracovat s nimi. Tyto didaktické pomůcky vybízející k aktivitě návštěvníků při plnění úkolů. Obsahem muzejních kuffíků Jihočeského muzea budou kopie artefaktů z oblasti paleontologie a archeologie.

V rámci komunikace se školami byla na nových webových stránkách muzea zřízena záložka s názvem Centrum interaktivního vzdělávání, kde je možné objednat si program prostřednictvím samostatného rezervačního systému.¹⁰² Tato služba nově umožňuje přijímat objednávky na daný program i prostřednictvím e-mailové korespondence.

4.6 Knihovna muzea

Knihovna muzea je v Jihočeském muzeu zastoupena téměř od samých počátků jeho vzniku. Neustále shromažďuje odbornou literaturu týkající se především muzejních sbírkových fondů i práce odborných pracovníků muzea. Prostory Jihočeského muzea v současné době disponují vlastní studovnou a badatelnou. Součástí služeb je zpracování rešerší. Do fondu odborné knihovny se zařazují především publikace zaměřené na historii regionu. Jsou zde také ukládány noviny, odborné časopisy i regionální periodika včetně místních zpravodajů nebo dalších publikací. V rámci rozšířených služeb poskytovaných veřejnosti zajišťuje knihovna prodejní a výpůjční servis zaregistrovaným badatelům a návštěvníkům muzea. Jihočeské muzeum jako odborná instituce vydává vlastní odborné publikace, které jsou prostřednictvím knihovny dále distribuovány. Nedílnou součástí služeb je komisionální prodej. Knihovna muzea úzce spolupracuje s Jihočeskou univerzitou a paměťovými institucemi především v rámci Jihočeského kraje.¹⁰³

Mezi okrajové muzejněvzdělávací aktivity, zaměřené na estetický zážitek a duševní prožitky se v Jihočeském muzeu uskutečňují výchovné i klasické koncerty, které rozšiřují hudební obzory milovníků hudby, divadelní představení, která evokují životní události a příběhy

---

¹⁰⁰ Srov. HORÁČEK, R. Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách. Brno: CERM, 1998, s. 79.

¹⁰¹ Srov. JŮVA, V. Dětské muzeum edukační fenomén pro 21. století. Brno: Paido. 2004, s. 135.

¹⁰² Srov. JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDEJOVICÍCH. [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/pro-skoly/objednavkovy-formular/>.

¹⁰³ Srov. JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDEJOVICÍCH. [pn-line]. [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://muzeumcb-cz.doyle.netservis.cz/knihovna-1/o-knihovne/>.

s výchovným podtextem nebo také slavnostní promoce, které jsou významnou událostí zakončení vysokoškolského studia vhodně umístěné do historických prostor Barokního sálu Jihočeského muzea.

5 „Příběh Vánoc“ - projekt muzejně-edukační aktivity Jihočeského muzea

Název programu: Příběh Vánoc

Místo konání: Jihočeské muzeum v Č. Budějovicích, výstavní a edukační sály

Délka trvání programu: od 24. 11. – 22. 12. 2014

Délka jednoho programu: 1 hodina

Obsah programu: představení symbolů Vánoc a Adventu

Materiální zajištění: pracovní list, pastelky, nůžky, papír

Cílová skupina: předškolní děti, děti prvního a druhého stupně základních škol, neslyšící, děti s poruchou zraku a mentálně postižení.

5.1 Základní představení programu

Cílem muzejně-edukačního programu bylo upevnit a rozšířit povědomí o tradičních vánočních symbolech i zvycích a představení Adventu. Cílovou skupinou byly předškolní děti, děti prvního a druhého stupně základních škol, neslyšící, kterým byla výuka překládána do znakové řeči a mentálně postižení. Muzejně-edukační program „Příběh Vánoc 2014“ byl postavený na návaznosti Rámcově vzdělávacího programu (dále jen RVP) „Člověk a jeho svět“ pro předškolní a základní vzdělávání. Zároveň se v rámci dokumentu RVP pracovalo s RVP pro speciální vzdělávání. Rámcově vzdělávacím cílem bylo rozvíjení dítěte, jeho učení, poznání a osvojení základů tradičních hodnot. Díky těmto stanoveným cílům byl napsán scénář, který navazoval na vánoční výstavu s názvem „Štědrej večer nastal“. V muzejní edukaci se využívá hlavně objektové učení, návaznost scénáře na objekt ve výstavě je tedy nutností. Edukační program byl rozdělen na dvě části. První část v návaznosti na RVP představila žákům, studentům a handicapovaným témata Adventu, Vánoc, symbolů a tradic slavení Vánoc na vesnici a ve městě. Druhá část probíhala v edukační místnosti Jihočeského muzea, kde si návštěvníci upevnili poznatky pomocí pracovního listu. V rámci programu vždy následovala reflexe zapracovaná do formy otázek při tvorbě pracovního listu.

5.2 Příprava programu

Přípravná fáze celého programu spočívala ve spolupráci s garantem výstavy, který výstavu tvořil sám o sobě tak, aby byla dobře srozumitelná všem věkovým skupinám návštěvníků. Vzhledem k tématu výstavy nebylo těžké zařadit sbírkové předměty, které měly jasnou vypovídající hodnotu. Stavba výstavy, na které jsem se částečně podílela, trvala několik dní. Štězejní částí přípravy však bylo vytvoření edukačního scénáře, na kterém pracovaly edukační pracovnice Jihočeského muzea. Mým úkolem byla komunikace se školami a rezervace termínů

časového harmonogramu. Objednávky se shromažďovaly prostřednictvím muzejních webových stránek, telefonicky a e-mailem. Z důvodu velkého zájmu o připravovaný edukační program bylo nutné některé školní skupiny i odmítat. Na základě těchto skutečností jsme přistoupili k vytvoření náhradního programu - výtvarných dílen (zdobení perníčků, vánoční přáníčka, vánoční výzdoba), který uspokojil především návštěvníky mateřských škol a školních družin. Důležité tedy bylo vytvoření dalšího prostoru pro tuto činnost včetně zabezpečení šatny, stolů a židlí. Zásadní byla vlastní koordinace objednaných skupin. Proto byl vytvořen samostatný harmonogram objednaných skupin pro pracovníky muzea, kteří zajišťovali prodej vstupenek, šatnu, navigaci a dozor. V muzeu probíhaly dva edukační programy najednou a některý den dokonce i tři (edukační program Příběh Vánoc, tvořivé dílny a divadelní vystoupení na téma Biblických příběhů). Součástí přípravy byla příprava pracovních listů, jejichž koncepci sestavily muzejní pedagožky Mgr. Pešková a Mgr. Zmeková. Výtvarné zpracování zajistil kolega Tomáš Kolegar (Obrázková příloha I. – IV.). Pracovní listy byly zpracovány pro dvě cílové skupiny návštěvníků: žáci mateřských škol a žáci základních škol, přičemž prvňáčkům, kteří ještě neuměli psát a číst, byly předkládány pracovní listy pro mateřské školy. Pracovní listy pro nižší stupeň vzdělávání byly předkládány i návštěvníkům handicapovaným (porucha sluchu, porucha řeči). Ústředním motivem pracovních listů Jihočeského muzea jsou dvě originální postavičky Tomáše a Anežky, které jsou průvodci všech muzejně-vzdělávacích aktivit.

Ústřední motiv pracovního listu. Autorem je Mgr. Jitka Pešková, Mgr. Lenka Zmeková a výtvarník Tomáš Kolegar.

5.3 Realizace programu

Realizace programu spočívala v tom, že si každý pedagog vyzvedl svou objednanou třídu u vstupu do muzea. První část programu představovala 30ti minutová komentovaná prohlídka vánoční výstavy s muzejním pedagogem. Ta probíhala na základě posloupnosti (začalo se prohlídkou nejznámějšího symbolu - vánočního stromečku) a zájmu, jež upoutával jejich pozornost. Ohled se tedy bral na věkovou skupinu dětí. Komentovaná prohlídka si kladla za cíl představit symboly Vánoc, představit Advent a ukázat dvě prostředí vánočních zvyků, které se vyskytovaly v Čechách 19. století. Dětem byly v rámci výstavy prezentovány dva způsoby oslav vánočních svátků. Jednalo se o lidové prostředí s prvky interiéru lidové chaloupky a bohatší realitu měšťanského domu. Výstava obsahovala etnografické předměty ze sbírek muzea, mezi něž patřily hračky, vánoční ozdoby rořátní svíce, koledy, jídelní tabule, ale i loutky. Výstavu doplňovaly všudypřítomné betlémy z rukou odlišných lidových tvůrců. U dětí z mateřských škol bylo třeba dbát více na emoční inteligenci a sledovat jejich reakce na exponáty, které upoutávají jejich pozornost. Komunikace s touto cílovou skupinou je také odlišná. Dětem je ještě potřeba vysvětlovat některé pojmy, aby pochopily souvislosti, které jsou jim předkládány (co je to betlém, Advent). Žáky druhých tříd základních škol bylo nutné z důvodu udržení pozornosti více animovat (vzbuzovat zájem o jednotlivé exponáty a hledat souvislost mezi jejich realitou a minulostí) a zapojovat je do společného dialogu.

Druhá část programu spočívala v práci s pracovními listy. Didaktické listy byly vytvořeny ve třech formách – pro mateřské školy, pro žáky prvního stupně a pro žáky druhého stupně základních škol. Každá forma byla uzpůsobena zralosti těchto věkových skupin. Časová dotace na tuto aktivitu byla stanovena 30ti minutami. Děti se totiž po 30ti minutách přesunovaly z výstavního prostředí do edukačního sálu. Takto probíhalo střídání skupin po celý den. Ve chvíli, kdy jedna skupina pracovala s didaktickými listy, druhá začínala komentovanou prohlídku s druhým muzejním pedagogem. Základ pracovního dvojlistu tvořil kalendář měsíce prosince, druhá strana vybízela děti k zodpovězení otázek (co je to Advent, kdy začíná a kdy končí, jaké znáš symboly Vánoc, jak se jmenují tři mudrci z východu atd.), které již byly zprostředkovány prohlídkou vystavených exponátů spojenou s komentářem. Přílohu listu taktéž tvořily obrázky se symboly Vánoc, které bylo nutné vystříhnout a nalepit na správné místo v adventním kalendáři. Listy pro žáky prvního stupně byly uzpůsobeny k nalepení vytištěné odpovědi na správné místo, ke správné otázce. Listy pro žáky mateřských škol nabízely namísto textového vyplňování prostor pro vlastní kreativitu – vybarvování vánočního stromečku a žáci druhého stupně své odpovědi vpisovali formou doplňování do textového pole. Práci s didaktickými listy vedl zábavnou formou muzejní pedagog tak, aby všichni účastníci pochopili, co se po nich požaduje.

Didaktické listy měly za úkol upevnit nabyté poznatky a probudit vlastní invenci. Důležitý aspekt zde tvořil čas, který bylo nutno z důvodu dalších objednaných skupin dodržet.

5.4 Vyhodnocení programu

Dle sdělení muzejního pedagoga Mgr. Lenky Zmekové je „muzejní pedagogika specifická „odnož“ pedagogiky. Její rozvíjení v posledních letech ukazuje na nutnost více se věnovat didaktickému využití sbírkových předmětů v našich kulturních institucích. V Jihočeském muzeu se díky kvalitnímu přístupu a pečlivé přípravě zatím daří naplnit vize muzea a škol, kdy muzeum představuje kvalitního partnera pro oboustrannou spolupráci v rámci vzdělávání a prezentace kulturního dědictví. Edukační program „Příběh Vánoc 2014“ byl napsán jako interaktivní výukový program navázaný na Rámcově vzdělávací program MŠ, ZŠ a SŠ – Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce a Umění a kultura. Zároveň byl Rámcově vzdělávací program uplatněn pro speciální školství. K programu byl napsán scénář a shromážděny všechny dostupné materiály, nezbytné k pečlivému nastudování tématu. Nechyběly ani konzultace s kurátorem výstavy a samotnými učiteli. Program Příběh Vánoc 2014 byl specifický svým načasováním i náročností v podobě přihlášených žáků. Edukační program jistě ovlivňovala atmosféra předvánočního času, dobře nainstalovaná výstava s exponáty v „příběhu“ a návaznost tohoto všeho na kvalitní pedagogický výklad pro cílové skupiny.

V rámci stanovených cílů splnil edukační program „Příběh Vánoc 2014“ předpoklady kvalitní pedagogické práce v oblasti muzejní pedagogiky.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ ZMEKOVÁ, L. *Muzejní pedagog Jihočeského muzea v Českých Budějovicích*. České Budějovice. [On-line]. [Cit. 7. 2. 2015].

Závěr

Muzea tvoří součást naší kultury a představují fenomén v oblasti shromažďování pozůstatostí z doby minulé. Jejich význam nabývá důležitosti právě s rozšiřující se kulturní globalizací, kdy regionální tradice mizí následkem vlivu mediální popularizace amerických svátků (Svátek zamilovaných, Halloween). Snaha o výchovu v oblasti zaznamenávání lidské tvořivosti a ochraně hmotného kulturního dědictví nyní představuje důležitou úlohu v obnově i znovuobjevení našich pozapomenutých tradičních hodnot a samotné úcty ke člověku i jeho výtvorům.

Smyslem této práce bylo najít prvky uplatňování muzejní pedagogiky v prostředí Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, ale i snaha představit jej jako instituci, která rozšiřuje obzory našeho poznání. Vzdělávací aktivity Jihočeského muzea se prolínají celou jeho historií a společně se sbírkotvornou a prezentační činností naplňovaly a stále naplňují základní poslání muzea jako stálé nevýdělečné instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje poskytující vzdělání výchovu i potěšení (dle definice ICOM).¹⁰⁵ Pedagogické vedení se v počátku muzejní činnosti budějovického muzea neslo v duchu vstřícného umožnění rozvoje individuálních schopností a k získávání nových dovedností. O tom také hovoří kapitola 1.5 - *modelovna a umělecké kreslení* pro zvyšování praktických dovedností a kreativity v tvůrčí a estetické oblasti truhlářského a sklářského řemesla. V rámci výchovy mimo školu se v kapitole 1.5 také uvádí informace o zavádění *pracovních didaktických listů* na téma školní výuky dějepisu a přírodopisu. Díky Nadaci Open Society Fund Praha a prostřednictvím programu *Brána muzeí otevřená*¹⁰⁶ se muzejní vzdělávání snažilo o začlenění muzeí do vzdělávací soustavy a o vytváření vztahu k místnímu společenství. Tyto aktivity popisuje také kapitola 1.5, která prezentuje muzejněvzdělávací programy v návaznosti na rámcově vzdělávací program škol a kapitola 4.4, která představuje *zájmovou činnost* klubů a spolků při JčM jako prostor pro setkávání místního společenství. Prostřednictvím stejného programu se, budějovické muzeum snažilo o zařazení netradičních vzdělávacích aktivit do programové nabídky, jak popisuje kapitola 4.2“ s názvem *Muzejní noci*.¹⁰⁷ Nabídka doprovodných muzejněvzdělávacích programů dnes tvoří velkou část celkové nabídky a v době rekonstrukce budovy muzea dokonce převyšovala činnost výstavní. V současnosti se muzejněvzdělávací programy uskutečňují na

---

¹⁰⁵ Srov. JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ, L. *Muzejní pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2003, s. 70.

¹⁰⁶ BRABCOVÁ, A. *Brána muzeí otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003, s. 14. Publikace zahrnující program k rozvoji vzdělávací funkce muzea a vytváření vztahu muzea a místního společenství a s tím související působení muzea v rámci občanské společnosti. Program se soustředil na posílení schopnosti muzea oslovit veřejnost netradičními aktivitami, zejména vzdělávacími.

¹⁰⁷ BRABCOVÁ, A. *Brána muzeí otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, 2003, s. 172 – 175.

půdě Jihočeského muzea prostřednictvím muzejních pedagogů, kteří dle statistiky návštěvnosti za rok 2014 od (září 2014, od znovuotevření budovy muzea) připravili a uskutečnili 161 vzdělávacích programů pro 4.092 účastníků. V rámci přednáškové činnosti odborných pracovníků a v rámci klubů a spolků při JčM bylo v roce 2014 uskutečněno 184 přednášek s účastí 5.872 posluchačů. Výstavních projektů bylo vytvořeno 17 s celkovou návštěvností 40.943 návštěvníků a v neposlední řadě bylo připraveno 83 doprovodných muzejněvzdělávacích programů, které pojal 11.076 návštěvníků.¹⁰⁸

V rámci těchto činností se vzdělávací aktivity Jihočeského muzea pokoušely a nadále pokouší o výchovné zhodnocování volného času dětí, dospělých i seniorů, čímž přispívají k celkovému rozvoji společnosti. Motivace muzejního návštěvníka a podněcování k opakující se uvědomělé činnosti umožňuje naplňování cílů muzejní pedagogiky i pedagogiky volného času. Muzea jako nevýdělečné instituce a stále žijící muzejní fenomén vzájemně propojují snahu o uchování i předávání hmotných dokladů o člověku, jež vychází z naší minulosti. Představují tedy už ve své podstatě zdroj poznání, ale umožňují i sociální identifikaci se společností, ve které žijeme.

Cílem této práce bylo zmapování muzejní pedagogiky jako metody výchovného zhodnocování volného času a neformální edukace v oblasti zprostředkování hmotných dokladů o člověku a jeho prostředí. Práce mne dovedla ke zjištění, že naplňování definice ICOM se v Jihočeském muzeu uskutečňuje prostřednictvím uchování a prezentace hmotných dokladů o člověku, a to skrze práci muzejních pracovníků a skrze prostředky muzejní pedagogiky, které byly v této souvislosti představeny. K tomuto zjištění přispěla i analýza všeobecné činnosti Jihočeského muzea, ale především využívání a uplatňování prostředků muzejní pedagogiky v programové nabídce muzea.

Své služby poskytují muzea celé společnosti a umožňují její rozvoj prostřednictvím výchovy k hodnotám. *„Vždyť výchova plní ve společnosti funkci přenosu objektivních hodnot v zájmu zachování a dalšího rozvoje kultury. Člověk jedná pod vlivem idejí, které ho motivují. To, co se člověku nejeví jako hodnota, nemůže se mu stát podnětem k uvědomělé činnosti.“*¹⁰⁹ Ty pro každého představují zcela odlišné věci, jako jsou odlišní všichni lidé na této planetě.

Zvyšující se nároky konzumní společnosti na zábavu se bohužel pro muzea a další nevýdělečné organizace tohoto typu staly konkurenčním produktem, nabízející konzumní společnosti, z jejího pohledu, přínosnější využití volného času (pasivní konzum-přebírání způsobů trávení volného času, předkládaných různými subjekty). Komerční organizace, specializující se na volný čas, se předhánějí v honbě za klientem, kterému pro pobavení nabízejí nové a nové adrenalinové či jinak nevšední zážitky. *„Konzumní éra, která prostupuje celou*

¹⁰⁸ JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Výroční zpráva 2014*. České Budějovice, 2014.

¹⁰⁹ KUČEROVÁ, S. *Člověk/hodnoty/výchova*. Prešov: ManaCon. 1996, s. 49.

postmoderní společnost, zrušila hodnotu i existenci zvyků a tradic, což vedlo ke vzniku celostátní i mezinárodní kultury, která je založena na podněcování potřeb a informací.“¹¹⁰ Snad právě proto je v dnešní postmoderní době důležité probudit zájem o kulturní hodnoty, které představují bohatství naší existence. Začít je třeba především u dětské populace, která si teprve utváří hodnotové postoje a emocionálních struktury osobnosti. Stejně tak bychom neměli zapomínat na seniory, kterým formou muzejní pedagogiky a muzejní animace můžeme zprostředkovat návrat do minulosti, pro ně známé doby, k nalezení vlastní identity. Moderní doba však přináší i pozitiva, kterými jsou rozšířené možnosti vzdělávání i zhodnocování volného času handicapovaných občanů. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích navázalo v rámci muzejní edukace spolupráci s *Arpidou*,¹¹¹ centrem pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením. Programy, které jsou pro ně připravovány, si kladou za cíl odbourat jakékoli bariéry handicapu a zprostředkovat formu zábavy, poznání a sebeuspokojení na půdě muzea i mimo něj. Při zpracování této práce mi velice pomohl fakt, že téměř čtyři roky působím v prostředí Jihočeského muzea jako vedoucí oddělení a propagace. Ve své práci se zaměřuji na muzejní programovou nabídku, výstavní činnost, mám na starosti personál průvodců a spolupracuji s edukačním oddělením v rámci prezentace jejich aktivit. Mé zaměstnání mne vedlo a inspirovalo k výběru tohoto tématu. Díky možnosti čerpat z nejstarších výročních zpráv o činnosti muzea jsem tak získala zajímavé a podnětné informace z historie, které poskytly mé práci nový rozměr.

Až do dnešní doby si muzea svou činností dokázala udržet zájem široké veřejnosti a v oblasti muzejní pedagogiky pak mají ambici integrovat se do systému vzdělávání v ČR. Na tento způsob analogického vzdělávání ostatně odkazuje i „učitel národů“ Jan Amos Komenský (1592 – 1670),¹¹² který již „*ve svých velkorysých plánech uvažoval o zřízení speciálního zařízení, které by plnilo základní muzejní funkce a současně by sloužilo vzdělávání širokých vrstev obyvatelstva.*“¹¹³

Muzeum v součinnosti s muzejními pedagogy nabízí přístup k informacím, specifické prostředí výchovně-vzdělávacího působení i prostor pro kontakt návštěvníků s exponáty, které vypovídají o historii člověka, světa, národa či regionu. Cíle muzejních vzdělávacích aktivit jsou dnes zaměřeny na širokou veřejnost, děti, mládež, dospělé, seniory i handicapované občany. Z tohoto důvodu roste potřeba muzejních pedagogů - animátorů, kteří v muzeích trvale působí a vytváří optimální podmínky pro neformální a informální vzdělávání různorodých cílových

---

¹¹⁰ BAUMAN, Z. *Úvahy o postmoderní době*. Praha: Sociologické nakladatelství. 2002, s. 7.

¹¹¹ Srov. ARPIDA České Budějovice, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z. ú. Komplexní pomoc rodinám, pečujícím o děti, mladistvé a mladé dospělé osoby s tělesným (motorickým) a kombinovaným postižením. [On-line]. [Cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z: <https://arpida.cz/>.

¹¹² Srov. JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010, s. 22.

¹¹³ Srov. Tamtéž, s. 22.

skupin. Nové prezentační technologie dnes umožňují téměř okamžitě rozšiřovat celou programovou nabídku včetně edukačních programů mezi rozsáhlou klientelu (mateřské, základní a vyšší odborné školy, vysoké školy, akademie třetího věku, domovy seniorů, nízkoprahová centra, dětské domovy i organizace pro znevýhodněné občany), což všeobecně vede k větší informovanosti i ke zvyšování zájmu o tento způsob vzdělávání a kulturního vyžití.

Muzejní instituce jsou nedílnou součástí našeho života. Představují naši paměť. Uchováváním dokladů o životě na této planetě, objevováním nových souvislostí a pedagogickým ovlivňováním umožňujeme rozšiřování poznání naší minulosti. Společnost, která nezná minulost, nemá na čem stavět ani svou budoucnost.

Seznam použitých zdrojů

- BAUMAN, Z. *Úvahy o postmoderní době*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 165 s. Post; sv. 1. ISBN 80-86429-11-3.
- BRABCOVÁ, A. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, 2003. 583 s. ISBN 80-86213-28-5.
- BURIÁNKOVÁ, M., KOMÁRKOVÁ, A., ŠEBEK, F. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Vyd. 1. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. 405 s. ISBN 978-80-86611-40-2.
- DOLÁK, J., Vavříková, J. *Muzeolog Z. Z. Stránský*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 59 s. ISBN 80-210-4139-0.
- DUDOVÁ, A., KAPLÁNEK, M., MACKŮ, R. *Pedagogická orientace. Pokus o rozdělení animace na základě východisek a cílového zaměření jednotlivých typů animace*. 2011, roč. 21, č. 3, s. 284 - 304. ISSN 1211-4669.
- FRANC, D., ZOUNKOVÁ, D., MARTIN, A. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 201 s. Edice aktivit a her. ISBN 978-80-251-1701-9.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011. 239 s. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2003. 105 s. Texty pro distanční studium. ISBN 80-7290-128-1.
- HOFBAUER, B. *Děti mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN: 80-7178-927-5.
- HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998. 142 s. ISBN 80-7204-084-7.
- HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. *Aktuální otázky zprostředkování umění: teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 190 s. ISBN 978-80-210-4371-8.
- POLÁKOVÁ, Z., A KOLEKTIV. *Inspiration muzejní pedagogiky*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2010. 190 s. ISBN 978-80-7028-361-5.
- JAGOŠOVÁ, L., JŮVA, V., MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ, L. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010. 298 s. Kultura a edukace; sv. 1. ISBN 978-80-7315-207-9.

- JÚVA, V. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. 264 s. ISBN 80-7315-090-5.
- KALUS, J., PERNES, J., TKÁČ, V. *Muzea na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1988. 341 s. Bez ISBN.
- KAPLÁNEK, M. *Animace: studijní text pro přípravu animátorů mládeže*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. 101 s. ISBN 978-80-262-0565-4.
- KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času – skriptum*. Verze 7/2009. Bez ISBN.
- KESNER, Ladislav. *Marketing a management muzeí a památek*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. 304 s. Expert. ISBN 80-247-1104-4.
- KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk, hodnoty, výchova: Kapitoly z filosofie výchovy*. 1. vyd. Prešov: ManaCon, 1996. 231 s. ISBN 80-85668-34-3.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. 98 s. ISBN: 80-211-0372-8.
- MÜLLEROVÁ, M. *Dobrovolníci pro kulturu: dobrovolnická činnost v kulturních organizacích*. 1. vyd. Praha: Česká kancelář programu Culture nákladem Institutu umění - Divadelního ústavu, 2011. 128 s. ISBN 978-80-7008-268-3.
- MOTYČKOVÁ, H. *Intranet Jihočeského muzea v Českých Budějovicích – fotodokumentace fotografky muzea*. České Budějovice, 2015. Bez ISBN.
- ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie: sborník ze symposia s mezinárodní účastí pořádaného při příležitosti životního jubilea tvůrce brněnské muzeologické školy Zbyňka Z. Stránského: sborník příspěvků ze symposia - Technické muzeum v Brně, 8. - 10. listopadu 2006 = Musealization in contemporary society and role of museology: anthology from symposium with foreign participation on the occasion of anniversary of the founder of the Brno museology school Zbyněk Z. Stránský: anthology from symposium - Technical museum in Brno, 8th -10th November 2006*. Vyd. 1. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2008. 225 s. ISBN 978-80-86611-28-0.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2014, 144 s. ISBN 978-80-7290-666-6.
- POLÁKOVÁ, Z., a kol. *Inspiration muzejní pedagogiky*. Vyd. 1. Brno: Dětské muzeum - Centrum muzejní pedagogiky, BRNO: Moravské zemské muzeum, 2010. 190 s. ISBN 978-80-7028-361-5.

- SLAVÍK, J. *Umění zážitku, zážitek umění (teorie a praxe artefilitiky)*. 1. díl. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2001. 282 s. ISBN: 80-7290-066-8.
- STRÁNSKÝ, Z. *Úvod do muzeologie*. Vyd. 1. Brno: Universita Jana Evangelisty Purkyně, 1972. 115 s. Bez ISBN.
- OPASCHOWSKI, H. *W.Einführung in die freizeit-kulturelle Breitenarbeit. Methoden und Modell der Animation, Bad Hilbrunn*. Klinkhardt: 1979. Bez ISBN.
- ŠPÉT, J. *Přehled vývoje českého muzejnictví I.: (do roku 1945)*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 120 s. ISBN 80-210-3206-5.
- VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.
- VLČEK, V. *K vývoji českého muzejnictví*. Praha: Národní technické muzeum, 1970. 108 s. Sborník Národního technického muzea v Praze; sv. 10. Bez ISBN.

Interní zdroje

- KNIHOVNA JIHOČESKÉHO MUZEA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Výroční zprávy 1887-2013*.
- JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Výroční zpráva Jihočeského muzea v Českých Budějovicích za rok 2011*. 70 s. ISBN: 978-80-87311-25-7.
- ŠAFR, P. Emeritní ředitel Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. [Online]. [Cit. 2015-01-07]
- ZMEKOVÁ, L. Muzejní pedagog Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. [On-line]. [Cit. 2015-02-07].
- JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Výroční zpráva za rok 2014*. České Budějovice, 2014. Zatím bez ISBN.

Internetové zdroje

- ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ. [On-line]. [Cit. 2015-02-27]. Dostupné z: WWW: www.amg.cz.
- EVANGELICKÁ AKADEMIE. Kompetence v praxi (...). [On-line]. [Cit. 2014-08-29]. Dostupné z WWW: <http://eapraha.cz/>.
- SLEZSKÉ ZEMSKÉ MUZEUM. Opava: 2010 [On-line]. [Cit. 2014-08-27]. Dostupné z WWW: <http://www.szm.cz/>.

ICOM MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ ČESKÁ REPUBLIKA. [On-line]. [Cit. 2015-03-26]. Dostupné z: WWW: <http://network.icom.museum/icom-czech/>.

UNIVERZITA KARLOVA. Katedra pedagogiky. Praha. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha. [On-line]. [Cit. 2015-02-27]. Dostupné z: WWW: <http://vzdelavani-dvpp.eu/>.

METODICKÉ CENTRUM MUZEJNÍ PEDAGOGIKY. MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní sbírky a muzejní prostředí jako prostředek vzdělávání a výchovy. Základní východiska muzejní didaktiky*. [On-line]. [Cit. 2015-02-25]. Dostupné z WWW: <http://mcmp.cz/>.

METODICKÝ PORTÁL RVP CZ. *Uplatňování kritického myšlení*. [On-line]. [Cit. 2015-03-20]. Dostupné z WWW: <http://rvp.cz/>.

PROGRAM MLÁDEŽ V AKCI. [On-line]. [Cit. 2015-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.mladezvakci.cz/>.

KULTURNĚ HISTORICKÉ DĚDICTVÍ KOLEM NÁS. [On-line]. [Cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: <http://elearning.historickededictvi.com/>.

NÁRODNÍ ÚSTAV LIDOVÉ KULTURY. [On-line]. [Cit. 2015-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovaremesla.cz/>.

JIHOČESKÉ MUZEUM V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. [On-line]. [Cit. 2015-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.muzeumcb.cz/>.

Seznam příloh

- Příloha I.** Pracovní list Jihočeského muzea pro MŠ a I. stupeň ZŠ (první strana).
- Příloha II.** Pracovní list Jihočeského muzea pro MŠ a I. stupeň ZŠ (prostřední strana, určená k nalepování symbolů).
- Příloha III.** Pracovní list Jihočeského muzea pro MŠ a I. stupeň ZŠ (zadní strana k vybarvení).
- Příloha IV.** Pracovní list Jihočeského muzea pro II. Stupeň ZŠ (zadní strana k vyplňování).
- Příloha V.** Pracovní list Jihočeského muzea ke stálé expozici Jihočeského muzea (první strana).
- Příloha VI.** Pracovní list Jihočeského muzea ke stálé expozici přírody – strana 2.
- Příloha VII.** Obálka Výroční zprávy budějovického musejního spolku z roku 1888.
- Příloha VIII.** Průvodce výstavou – informační list k výstavě Doteky minulosti z roku 2000. Výstava Jihočeského muzea určená pro nevidomé návštěvníky.
- Příloha IX.** *Obrázky č. 1 – 6:* Fotografie z edukačních programů Jihočeského muzea. Použito z fotodokumentace Jihočeského muzea za souhlasu autora fotografií a fotografky Jihočeského muzea Heleny Motyčkové.

Příloha č. 1.: Pracovní list pro MŠ a I. stupeň ZŠ (první strana).

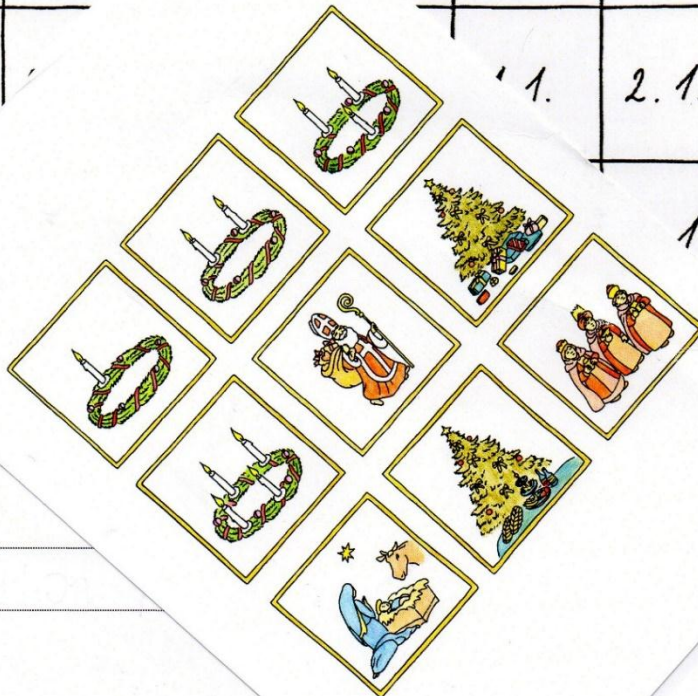
Autoři pracovního listu: Mgr. Jitka Pešková, Mgr. Lenka Zmeková, Tomáš Kolegar

Příloha č 2.: Pracovní list pro MŠ a I. stupeň ZŠ (prostřední strana, určená k nalepování symbolů).

V kalendáři označ nejdůležitější dny Adventu a Vánoc.

Neděle	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Šobota
30. 11.	1. 12.	2. 12.	3. 12.	4. 12.	5. 12.	6. 12.
7. 12.	8. 12.	9. 12.	10. 12.	11. 12.	12. 12.	13. 12.
14. 12.	15. 12.	16. 12.	17. 12.	18. 12.	19. 12.	20. 12.
21. 12.	22. 12.		24. 12.	25. 12.	26. 12.	27. 12.
28. 12.				31.	2. 1.	3. 1.
1.					1.	10. 1.
11.						

Příloha č. 3.: Pracovní list pro MŠ a I. stupeň ZŠ (zadní strana k vybarvení).

Autoři pracovního listu: Mgr. Jitka Pešková, Mgr. Lenka Zmeková, Tomáš Kolegar

Příloha č. 4.: Pracovní list pro II. Stupeň ZŠ (zadní strana k vyplňování).

Advent je doba _____. Adventní doba začíná první adventní nedělí. Tento rok tedy začíná _____. Je to období, které zahrnuje _____ neděle. Dnes k Adventu neodmyslitelně patří adventní _____. Jsou na něm _____ svíce. Zapalují se vždy na _____. Svíce na adventním _____ mají samozřejmě svůj význam. První je svíce proroků. Druhé svíci se říká betlémská svíce a reprezentuje lásku. Třetí je pastýřská svíce. Připomíná blížící se narození Ježíše a prezentuje tedy radost. Čtvrtá, andělská svíce, prezentuje pokoj a mír. Adventní doba končí _____. prosince západem slunce. Nastává **Štědrý den**, kdy si lidé zdobí _____ a dávají si _____. Na štědrovečerní stůl, v našich krajích, patří _____ s _____, neměla by chybět ani _____, černá _____ a černý _____. Na Štědrý den se také staví _____. Tradici stavění _____ založil _____ z Assisi na počátku 13. století. Tehdy postavil na počest narození Krista v jeskyni _____. Základem betlému jsou jesličky s _____, _____, _____ a dvě domácí zvířata, a sice _____ a _____. Ježíšek se přidává do betlému na **1. svátek vánoční**. Tímto dnem tedy začínají _____. Prvnímu svátku vánočnímu říkáme _____. Tento den, tedy _____ prosince, byl stanoven jako _____. K betlému neodmyslitelně patří i **Tři králové**, ti se k ostatním figurkám přidávají _____. Jde o mudrce z východu. Jmenují se _____, _____, _____. Betlém se dříve uklízel _____ února, tedy na Hromnice. Dnes se doba vánoční zkrátila a betlém se uklízí neděli po _____.

Autoři pracovního listu: Mgr. Jitka Pešková, Mgr. Lenka Zmeková, Tomáš Kolegar

Příloha č. 5.: Pracovní list ke stálé expozici JČM (první strana).

Pracovní sešit k expozici Jihočeského muzea „Příroda jižních Čech“

Téma: Ptáci jižních Čech

Úvodní otázka:

V expozici Jihočeského muzea dominují mezi exponáty ptáci. Jsou zde vystaveny jedinečné preparáty téměř všech ptačích druhů hnízdících v jižních Čechách a mnoho druhů, které jižními Čechami protahují. Odhadni, kolik druhů ptáků zhruba hnízdí v jižních Čechách.

105   180   230   280

1.SÁL: JIHOČESKÉ RYBNÍKY A MOKŘADY

Otázka 1

První sál expozice je věnován rybníčnímu prostředí a mokřadům. V mokřadech u rybníků (ale někdy i v polích) vzácně hnízdí jeden druh sovy, který je zde vystaven. Najdi tuto sovu a napiš, jak se jmenuje. Přečtěte nahlas text u tohoto druhu.

Jméno sovy je .....

Otázka 2

Na Třeboňsku se nalézá jedna z našich nejvýznamnějších rezervací pro vodní ptactvo. V tomto sále je této rezervaci věnována samostatná vitrína. Napiš, jak se rezervace jmenuje a který druh orla v této rezervaci hnízdí.

Jméno rezervace je .....

V rezervaci hnízdí orl .....
.....

Otázka 3

Volavky patří k typickým druhům v okolí rybníků. Najdi všechny druhy volavek vystavených v tomto sále a napiš jejich jména:

.....
.....

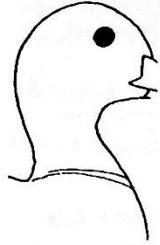
Otázka 4

Jedna z kachen, která se do jižních Čech rozšířila ze severovýchodní Evropy až v 70. letech minulého století, hnízdí i v budkách, které pro ni vyvěšují ornitologové. Vyhledej tuto kachnu mezi exponáty (sleduj fotografie a texty) a napiš její jméno.

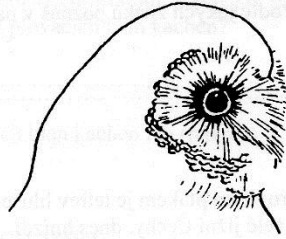
Jméno kachny je .....

Příloha č. 6.: Pracovní list ke stálé expozici přírody – strana 2.

Najdi v expozici tyto ptáky a dokresli jim zobáky.

kachna divoká

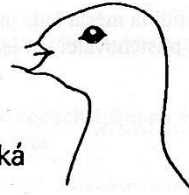
sova pálená

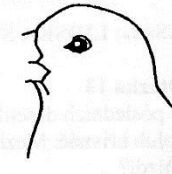
čáp bílý

orel skalní

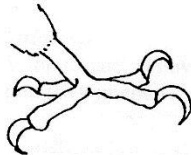

koliha velká

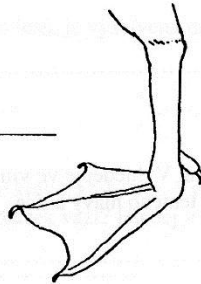

křivka velká

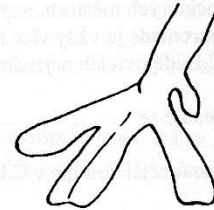
Najdi v expozici ptáky, kterým patří nakreslené nohy a napiš jejich názvy. Kde žijí?

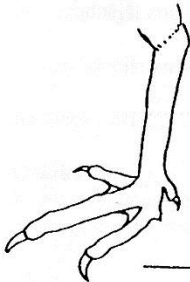
_____

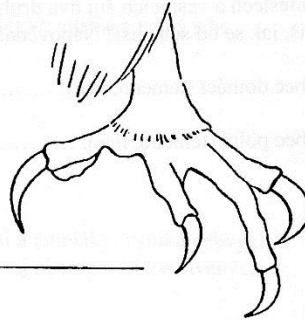
_____

_____

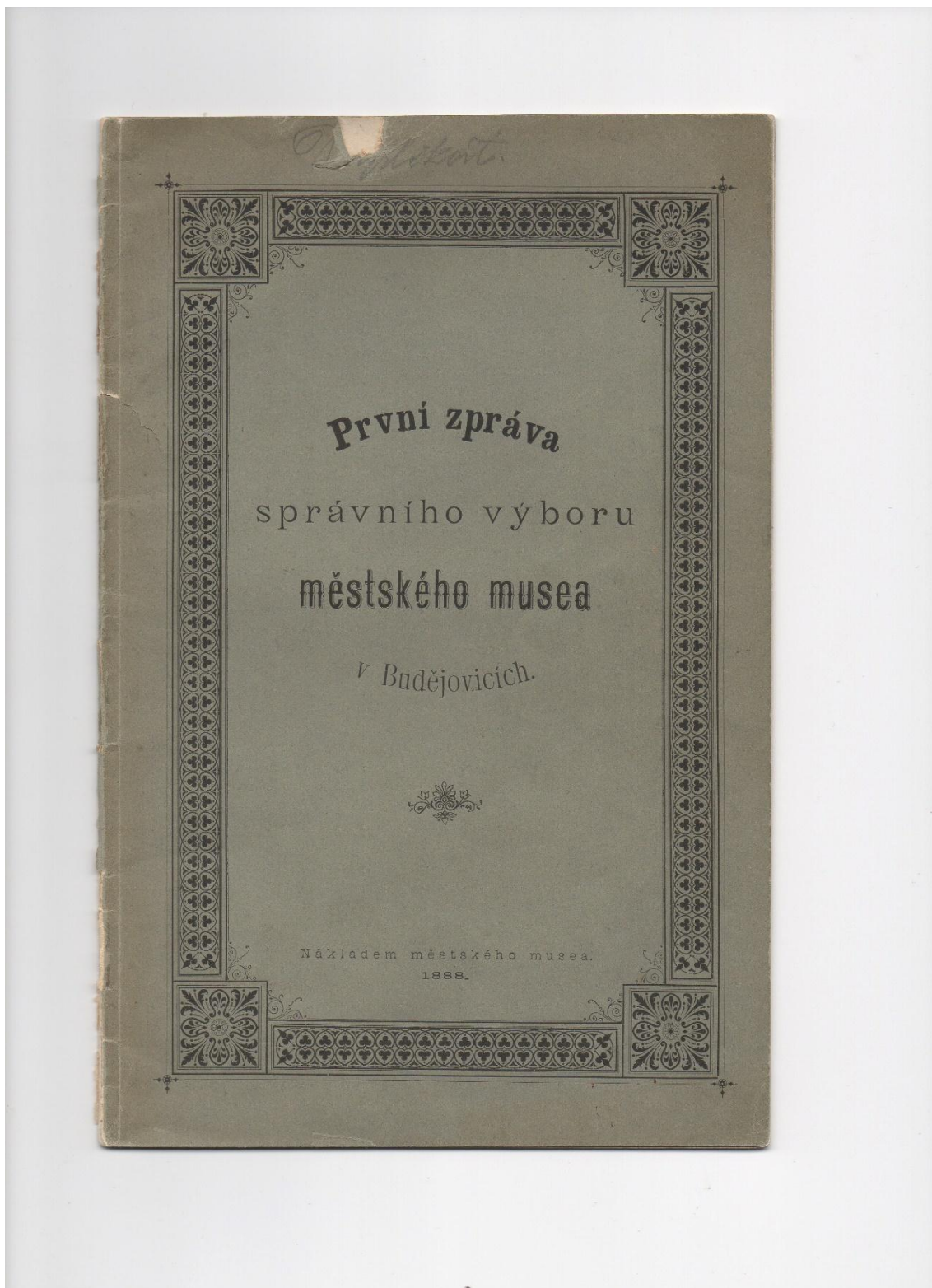
_____

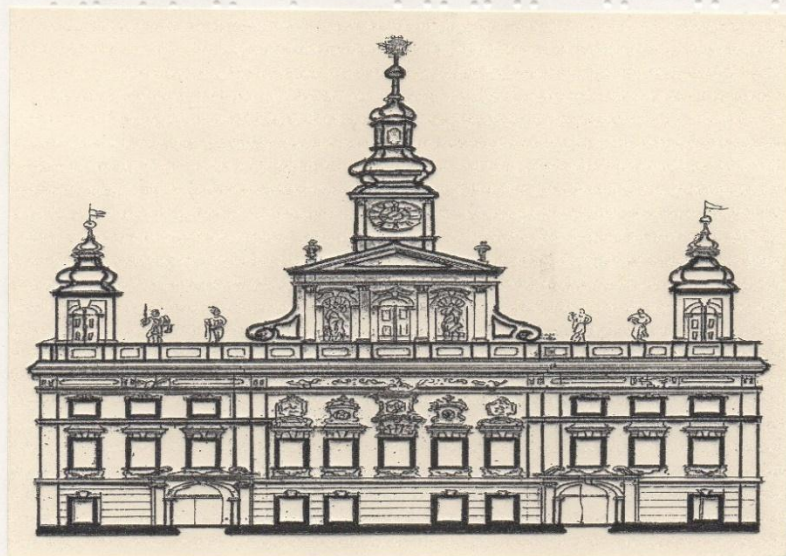
_____

Příloha č. 7.: Obálka Výroční zprávy.

**Příloha č. 8.: Průvodce výstavou – informační list k výstavě Doteky minulosti z roku 2000.
Výstava určená pro nevidomé návštěvníky Jihočeského muzea.**

Příloha č. IX. Fotografie z edukačních programů Jihočeského muzea, rok 2014.

Obrázek č. 1 - Edukační program k výstavě Jaroslava Kerlese
Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Autor fotografie: Helena Motyčková

Obrázek č. 2 - Edukační program k Vánoční výstavě
Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Autor fotografie: Helena Motyčková

Obrázek č. 3 – Edukační program k Muzejní noci 2014 s názvem Cesta do minulosti Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Autor fotografie: Helena Motyčková.

Obrázek č. 4 – Edukační program k Muzejní noci 2014 s názvem Cesta do minulosti Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Autor fotografie: Helena Motyčková

Obrázek č. 5 - Edukační program k Výstavě orchidejí s názvem Edukační rozcestník Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Autor fotografie: Helena Motyčková

Obrázek č. 6. – Edukační program k Výstavě orchidejí s názvem Edukační rozcestník Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Autor fotografie: Helena Motyčková

Abstrakt

ŠVEJKAROVÁ, H. *Muzejní fenomén a muzejní pedagogika v prostředí Jihočeského muzea v Českých Budějovicích*. České Budějovice 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky.

Vedoucí práce: Mgr. Anna Dudová.

Muzejní fenomén a muzejní pedagogika v prostředí Jihočeského muzea v Českých Budějovicích.

Klíčová slova: muzeum / muzejní pedagogika / muzejní animace / muzejní pedagog

Práce se zabývá muzejním vzděláváním v prostředí Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. První část vymezuje pojmy muzejní fenomén a představuje historii muzejnictví i historii činnosti Městského muzea v Budějovicích. Zároveň se pokouší o zmapování prvků muzejní edukace v počátcích činnosti budějovického muzea a dále představuje edukační programy v současné muzejní programové nabídce. Druhá část vysvětluje pojmy muzejní pedagogika, muzejní animace a pedagogika volného času a představuje prostředky muzejní pedagogiky. Cílem této práce je zhodnocení muzejně pedagogických aktivit Jihočeského muzea ve vztahu k výchovnému zhodnocování volného času a zhodnocení naplňování obecné mezinárodně respektované definice ICOM při UNESCO prostřednictvím muzejní pedagogiky. Tomuto tématu je pak věnován závěr práce, který taktéž reflektuje důležitost muzejního vzdělávání v rámci prezentace kulturního hmotného dědictví. Zvláštní část tvoří ukázka muzejně-edukačního programu Jihočeského muzea. Přílohy prezentují starší i nové ukázky edukačních pracovních listů k expozicím a výstavám.

Abstrakt

The Museum Phenomenon and Museum Education in the Environment of the Museum of South Bohemia

Keywords: Museum / Museum Education / Museum Animation / Museum Pedagogue

The thesis focuses on forms of education in the environment of the Museum of South Bohemia in Ceske Budejovice. Its first part defines the term Museum Phenomenon and introduces the history of museology and the history of various activities of the Town Museum in Ceske Budejovice. It also attempts to chart the very first educational activities of the Museum of Ceske Budejovice and furthermore it introduces its contemporary educational programs. Second part explains the terms Museum Education, Museum Animation and Leisure-time Pedagogy. It also elucidates the different means of museum education. The goal of this thesis is to evaluate the pedagogical activities of the Museum of South Bohemia in relation to educational evaluation of leisure time activities. A significant part is dedicated to measuring the fulfillment of the internationally respected definition of ICOM by UNESCO through the means of museum pedagogy. This is also the main subject of the final part of the thesis, which should reflect the importance of museum education in relation to the world cultural heritage. A separate part is dedicated to illustrating a specific educational activity of the Museum of South Bohemia. The appendices present samples of both old and new exhibition worksheets.